

**Omaehtoisen leikin rajoittaminen päiväkodissa-
Varhaiskasvattajien näkemyksiä lasten ei-toivotuista lei-
keistä**

Anssi Mikkonen

Varhaiskasvatustieteen kandidaatintutkielma
Kevätlukukausi 2018
Kasvatustieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Mikkonen, Anssi. 2018. Omaehtoisen leikin rajoittaminen päiväkodissa-Varhaiskasvattajien näkemyksiä lasten ei-toivotuista leikeistä. Varhaiskasvatustieteen kandidaatintutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. 71 sivua.

Päiväkodeissa on paljon leikkiä koskevia sääntöjä, mutta tutkimusta aiheesta on niukasti. Tässä tutkimuksessa haluttiin selvittää, mitä leikkejä suomalaisissa päiväkodeissa kielletään, ja että mitkä leikit ovat varhaiskasvattajien mielestä ei-toivottuja. Lisäksi haluttiin saada selville leikin rajoittamisen taustalla olevia syitä ja kuulla varhaiskasvattajien perusteluja leikin rajoittamiseen liittyen.

Tutkimuksen ongelmaa lähestyttiin monimenetelmätavalla, jotta kerätty aineisto olisi mahdollisimman monipuolinen ja laaja. Aineisto kerättiin varhaiskasvattajilta kevättalvella 2018 sähköisellä kyselylomakkeella, sekä yhdellä ryhmähaastattelulla. Kyselylomakkeella kerätty tutkimusaineisto (N= 268) analysoitiin eri menetelmin SPSS-ohjelmaa apuna käyttäen. Haastatteluaineisto ja kyselylomakkeen avoimet vastaukset analysoitiin laadullisesti aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

Tutkimuksessa selvisi, että ei-toivottuina leikkeinä pidetään erityisesti pyssyleikkejä, fyysisesti riehakkaita leikkejä sekä aikuisten teemoja sisältäviä leikkejä. Samalla havaittiin, että varhaiskasvattajien mielipiteet ei-toivotuista leikeistä eroavat huomattavasti, sillä näkemykset eivät olleet yksimielisiä yhdenkään tässä tutkimuksessa käsitellyn leikin kohdalla. Leikkien kieltämistä perusteltiin tyypillisesti lasten hyvinvoinnin turvaamisella, kun taas sallimista puolestaan perusteltiin lapsen kehityksen ja oppimisen mahdollistamisella.

Leiki rajoittamista koskevalle jatkotutkimukselle olisi Suomessa tilaa. Tutkimuksen tulosten myötä voidaan todeta, että leikkisääntöjä olisi ehkä syytä täsmentää ja etsiä yhdenmukaisempaa linjaa leikin rajoittamisessa.

Hakusanat: varhaiskasvatus, päiväkotito, varhaiskasvattajat, lapset, omaehtoinen leikki

Contents

1	JOHDANTO	5
2	LEIKIN MAAILMA	8
2.1	Mitä on omaehtoinen leikki?.....	8
2.2	Omaehtoisen leikin merkitys lapsen hyvinvoinnille sekä kehitykselle..	9
2.3	Kielletyt ja ei-toivotut leikit.....	12
2.4	Eroavaisuudet tyttöjen ja poikien leikeissä.....	13
2.5	Leikin mallia mediasisällöistä ja lastenkulttuurista.....	16
3	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	17
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	18
4.1	Tutkimuskohde ja lähestymistapa.....	18
4.2	Tutkimukseen osallistujat ja aineiston kerääminen.....	18
4.2.1	Kyselytutkimus.....	19
4.2.2	Haastattelututkimus.....	20
4.3	Aineiston analyysi.....	23
4.3.1	Kyselylomakkeen analyysi.....	23
4.3.2	Haastattelun analyysi.....	25
4.4	Luotettavuuden ja eettisyyden tarkastelu.....	27
4.4.1	Reliabiliteetti.....	28
4.4.2	Validiteetti.....	29
5	TULOKSET	31
5.1	Tutkittavat ja tutkittavien taustatiedot.....	31
5.2	Varhaiskasvattajien näkemykset ei-toivotuista leikeistä.....	33
5.2.1	Vastaajien näkemykset kyselylomakkeen ei-toivotuista leikeistä.....	34
5.2.2	Vastaajien esille nostamat kyseenalaiset ja ei-toivotut leikit ...	36
5.3	Vastaajien taustatietojen yhteydet leikin rajoittamiseen.....	39
5.4	Haastateltavien näkemyksiä omaehtoisen leikin rajoittamisesta varhaiskasvatuksessa ja omassa päiväkodissa.....	42
5.5	Varhaiskasvattajien näkemyksiä tämän tutkimuksen kyselylomakkeesta saaduista tuloksista.....	45
7	POHDINTA	51
7.1	Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset.....	51

7.1.1	Tutkimuksen tuloksien tarkastelu	51
7.1.2	Johtopäätökset	54
7.2	Tutkimuksen yleistettävyys, luotettavuus ja rajoitukset	55
7.3	Tutkimuksen hyödyt ja jatkotutkimushaasteet	57
LÄHTEET	.....	59
LIITTEET	.....	63

1 JOHDANTO

Päiväkodissa leikki näkyy kaikessa toiminnassa ja vapaata leikkiaikaa halutaan antaa lapsille mahdollisimman paljon. Joskus leikin sisällössä on kuitenkin piirteitä, mitkä saa kasvattajat pohtimaan leikkiin puuttumista. Leikin kieltäminen ei kuitenkaan välttämättä ole yksinkertaista. Voi olla vaikeaa vetää rajaa siihen, mikä leikki on liian vaarallista tai haitallista lapselle ja mikä puolestaan ei. Toisaalta halutaan varmistaa lapsen turvallisuus sekä fyysinen ja henkinen hyvinvointi, mutta samalla ei ehkä haluta kieltää leikkiä ja rajoittaa lapsen mahdollisuuksia kehittyä ja oppia.

Aiempaa suomalaista tutkimusta leikkien rajoittamisesta päiväkotiympäristössä ei ollut löydettävissä. Ulkomaalaista tutkimusta samankaltaisesta aiheesta, lasten riskialttiista leikistä, on puolestaan julkaistu runsaasti (ks. Sandeseter 2009; 2010; 2012, Brussoni, Olsen, Pike & Sleet 2012). Aiheeseen liittyvää tutkimusta etsiessäni, näytti tutkimus leikistä painottuvan lähinnä leikin merkitykseen lapsen kehityksessä (ks. Gray 2017, Lauer 2011, Theobald, Danby, Einarsdóttir, Bourne, Jones, Ross, Knaggs & Carter-Jones 2015, Han, Moore, Vukelich & Buell 2010, Peterson & Flanders 2005). Leikkiä on myös käsitelty ja määriteltä aiemmin paljon useiden perinteisten kehitysteoreetikkojen toimesta (mm. Huizinga 1938, Vygotsky 1933, 1934 & Piaget 1962).

Vähäisestä aiemmasta tutkimuksesta huolimatta, tutkimusaihe on hyvin ajankohtainen, sillä vapaan leikin määrää ja merkitystä painotetaan varhaiskasvatuksessa ja etenkin esiopetuksessa (ks. Opetushallitus 2016) Aihe herättää keskustelua myös varhaiskasvatuksen ulkopuolella, ja leikkien kieltämiseen liittyvää uutisointia on paljon (ks. esim. MTV.fi 2008; Pelamo 2014; Rantala 2017; Stenroos 2013).

Tällä tutkimuksella pyrittiin etsimään vastauksia siihen, millaisia ei-toivotut ja kielletyt leikit Suomen päiväkodeissa ovat, ja millaisia näkemyksiä varhaiskasvattajilla on leikin rajoittamiseen liittyen. Tutkimuksessa toivottiin saatavan varhaiskasvattajien perusteluja niin leikkien kieltämiseen, kuin sallimiseenkin. Tarkan määritelmän puuttuessa, varhaiskasvattajalla tässä tutki-

muksessa tarkoitetaan päiväkodissa työskenteleviä opettajia sekä hoitajia. Kohderyhmän rajaaminen ainoastaan lastentarhanopettajiin ei olisi ollut suotuisaa, sillä lasten elämään vaikuttavat kaikki ryhmässä työskentelevät aikuiset, koulutukseen katsomatta. Tutkimuksessa pidettiin tärkeänä ottaa huomioon kaikki varhaiskasvatuksessa ja päiväkodin lapsiryhmissä työskentelevät ammattilaiset.

Tutkielmassa käytetyn kirjallisuuden sekä aiempien tutkimuksien pohjalta, voidaan todeta erityyppisillä leikeillä olevan erilaisia kehityksellisiä hyötyjä. Siksi arvioidessa leikin kieltämisen tai sallimisen tarpeellisuutta, olisi hyvä tiedostaa myös kyseisen leikin tuomat kehitykselliset edut, ja samoin ymmärtää leikin puutteen seurauksia. Tästä syystä tutkimuksen teoreettisessa osuudessa käsitellään yleisesti omaehtoisen leikin merkitystä, sekä leikin puutteen vaikutusta lapsen kehitykselle ja hyvinvoinnille. Jotta ymmärrettäisiin, kuinka ei-toivotut leikit syntyvät, tai mistä lapset saavat aikuisten mielestä kielteisiä sisältöjä leikkeihin, tarkastellaan tutkielman teoreettisessa viitekehyksessä myös leikin oppimiseen vaikuttavia tekijöitä sekä sukupuolten välisiä eroja leikkien sisällössä.

Oman kokemukseni perusteella päiväkotien välillä on paljon eroavaisuuksia siinä, mitä leikkejä sallitaan ja mitä kielletään. Myös työyhteisöjen sisällä voi usein olla epäselvyyttä päiväkodin leikkisäännöistä tai joskus työntekijöiden kasvatuserät voivat olla hyvin erilaisia. Jos leikkiä koskevat säännöt eivät ole yhdenmukaiset työyhteisössä, se voi aiheuttaa hämmennystä ja ristiriitailanteita niin lapsissa, kuin aikuisissakin. Lisäksi vielä lasten vanhemmilla oletetaan olevan suuri vaikutus lasten leikkiin, joten lasta koskevat leikkisäännöt voivat olla ristiriidassa myös varhaiskasvatuksen ja kodin välillä. Aika ajoin on hyvä tarkastella omaa kasvatuserät ja periaatteita sekä peilata niitä oman päiväkodin leikkisääntöihin.

Aiempaa tutkimusta tai näyttöä leikin rajoittamisesta ei ollut löydettävissä, joten sitä on aiheellista tutkia. Olisi tarpeellista saada tietoa siitä, millainen on varhaiskasvatuksen yleinen linja leikin rajoittamisessa. Mielenkiintoista on ottaa selvää, mitä leikkejä kasvatuserät ammattilaiset pitävät ei-toivottuina ja millaisia leikkejä Suomen päiväkodeissa ei saa leikkiä.

Tämä tutkimus tuottaa tietoa, kuinka vapaata omaehtoinen leikki suomalaisissa päiväkodeissa todellisuudessa on. Lisäksi tutkimus osoittaa, minkä tyyppiset leikit ovat varhaiskasvattajien mielestä ei-toivottuja ja rajoitettavia. Tutkimustuloksista saatiin myös selville syitä ja perusteluja leikin rajoittamisen päätöksille. Tämä tutkimus tarjoaa näyttöä siitä, onko Suomen päiväkodeilla ja varhaiskasvattajilla yhtenäinen linja leikkisäännöissä ja ovatko näkemykset omaehtoisen leikin rajoittamisesta samankaltaisia.

2 LEIKIN MAAILMA

2.1 Mitä on omaehtoinen leikki?

Leikkiä on määritelty vuosien saatossa monilla eri tavoin, eikä asiantuntijoilla ole täysin yksimielistä leikin määritelmää. Teoksessaan Hughes (2010, 3) esittää väitteen, ettei leikin ja muun toiminnan – kuten oppimisen ja tutkimisen – välillä ole selkeää rajaa. Leikkiä pidetään kulttuurisidonnaisena toimintana, mutta samalla leikillä nähdään olevan paljon samoja piirteitä aikaan ja paikkaan katsomatta (Kalliala 1999, 50-53). Leikin määritelmiä yhdistää usein leikin vapaaehtoisuus ja säännöt, jotka nousivat keskeisiksi leikin piirteiksi Vygotskyn (1933) määritelmässä (Crain 2010, 240). Samoin Huizinga (1947) pitää leikkiä vapaaehtoisena, mutta yhteisesti määrättyjen sääntöjen mukaan suoritettavana toimintana. Määritelmässä nousee esiin myös, että leikkivä kokee leikin olevan elämän ulkopuolista toimintaa. (Hänninen 2003, 42; 101.) Erityisesti perinteinen kehitysteoreetikko Piaget, korostaa leikin olevan lapsen kehitykselle välttämätöntä toimintaa. Leikin kehityksen katsotaan etenevän Piaget'n esittämän kognitiivisen kehitysteorian mukaisesti niin, että leikillä kolme kehitysmuotoa: 1) sensomotorinen harjoitteluleikki, 2) symbolileikki ja 3) sääntöleikki. Leikin kehitys nähdään etenevän tietyllä tapaa rinnakkain lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen kanssa. (Kalliala 1999, 39.)

Lillemyr (2009, 7) toteaa, ettei lapsi näe leikissä tavoitteita, vaan tavoite on leikki itsessään. Hänninen (2003) viittaa aiempiin tutkimuksiin (ks. mm. Sutton-Smith 1997, Korkiakangas 1996) tuodessaan esiin lasten omaa määrittelyä leikistä. Leikki nähtiin muun muassa hauskanpitona, teeskentelemisenä ja näyttelemisenä, mielikuvituksenä ja omana vapaana tahtona. (Hänninen 2003, 54.) Eräässä Australialaisessa tutkimuksessa 3-4-vuotiaat lapset puolestaan kuvailivat leikkiä toiminnaksi, jossa ”tehdään juttuja”, oleillaan ystävien kanssa sekä omistetaan ja välitetään ideoita (Theobald, ym. 2015, 345). Nicholsonin, Kurnikin, Jevgjovikjin ja Ufoegbunen (2015, 10) tutkimuksessa kävi ilmi, että lapset

arvostavat kavereiden seuran lisäksi ulkoleikkejä, sekä leikkivälineitä, jotka mahdollistivat monimuotoista leikin.

Tässä tutkimuksessa käytetään perinteisen vapaan leikin- käsitteen tilalla termiä *omaehtoinen leikki*, sillä viimeisimmissä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) sekä Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) vapaan leikin käsite on korvattu termillä omaehtoinen leikki. Useissa tässä tutkimuksessa käytetyissä lähteissä käytetään vielä aiempaa vapaan leikin käsitettä tai sen englanninkielistä vastinetta *free play*, mutta olen viitatessa käyttänyt nykyistä omaehtoisen leikin termiä.

Yleisesti omaehtoinen leikki nähdään ihanteellisena silloin, kun aikuisen rooli on seurata sitä sivusta, lasten leikkiessä itsenäisesti keskenään (Lehtinen & Koivula 2017, 178). Omaehtoisessa leikissä ei ole ulkoisesti päätettyä rakennetta tai sääntöjä, vaan se syntyy lapselta itseltään ja sen sisältö on lapsen omien mieltymysten mukaista. Omaehtoinen leikki määritellään olevan luonnostaan motivoivaa, eikä se ole ohjattua tavoitekeskeistä toimintaa. (Brussoni ym. 2012, 3136.)

Brussoni ym. (2012, 3136) listaavat kolme tyypillistä omaehtoisen leikin muotoa: 1) fyysinen leikki, kuten riehumis- ja peuhaamisleikit, 2) leikki mihin kuuluu lelujen ja tavaroiden käyttö sekä 3) erilaiset roolileikit, joissa esitetään ja matkitaan jotakin. Tässä tutkimuksessa omaehtoinen leikki määritellään jakautuvan kolmeen edellä mainittuun, Brussonin ym. (2012) listaamaan muotoon, sillä niin saadaan omaehtoisen leikin laaja käsite helposti havainnollistettua sekä jaettua leikkityyppien mukaisesti eri ryhmiin.

2.2 Omaehtoisen leikin merkitys lapsen hyvinvoinnille sekä kehitykselle

Leikki on hyvin merkittävä toimintamuoto, sillä se vaikuttaa lapsen kehityksen kaikilla osa-alueilla sekä muovaa lapsen persoonaa (Koivula & Laakso 2017, 123). Leikin kautta lapsi oppii yhteiskunnallisia taitoja, normeja ja arvoja sekä fyysiset ja kognitiiviset kyvyt kehittyvät (Brussoni, ym. 2012, 3136). Byres (1998) kutsuu leikkiä jopa ihmisen selviytymisen kannalta tärkeäksi välineeksi, minkä

avulla luovuus ja ongelmanratkaisukyky, sekä kommunikaatio- ja sosiaaliset taidot kehittyvät (Lauer 2011). Leikin yhteys ongelmanratkaisukyvyn kehittymiseen tulee ilmi myös Lillemyrin (2009) julkaisussa, jossa todetaan lapsen oppivan epäonnistumisten ja vastoinkäymisten kautta. Näissä tapauksissa leikki toimii tietynlaisena ongelmanratkaisuprosessina, minkä kautta lapsi voi kokeilla asioita turvallisesti. (Lillemyr, 2009, 6-7.) Leikki nähdään erityisen kehittäväenä silloin, kun se on monimuotoista, eikä lapsi vain jatkuvasti ja rutiininomaisesti leiki samaa roolia. Mikäli lapset neuvottelevat, sekä luovat rooleja ja sääntöjä, on leikki kehittävämpää. Tällöin lapsella kehittyy kyky pidättäytyä mielihaluista ja lapsi oppii priorisoimaan toimintaansa ja tavoitteitaan sekä ottamaan toiset huomioon. (Bodrova & Leong, 2005, 6.)

Leikin rooli myös lapsen kielellisten taitojen kehityksessä näyttäytyy merkittävänä. Bergen & Mauer (2000) toteavat leikin toimivan osatekijänä lukemaan oppimisessa tarvittavien kielellisten taitojen kehityksessä, sekä Han ym. (2010, 83) viittaavat aiempiin tutkimuksiin mainitessaan myös sen, että lapset käyttävät leikkiessään korkeatasoisempia kielen muotoja kuin tavallisesti (ks. myös Bruner 1982; Wells 1983; Johnson, Christies, and Wardle 2005).

The National Association of Early Childhood Specialists in State Departments of Education eli NAECS-SDE (2001, 3-5) määritteli tutkimuksissaan välituntien ja vapaan leikin olevan välttämätön osa esi- ja alakouluopetusta, perustellen sen olevan hyödyllinen väline sosioemotionaalisessa, fyysisessä ja kognitiivisessa kehityksessä. Samankaltaisia tuloksia saivat Barros, Silver ja Stein (2009), jotka tutkivat, kuinka alakouluikäisten lasten leikkiaika vaikuttaa oppituntikäyttäytymiseen. Tutkimuksen mukaan runsaampi vapaa-ajan ja omaehtoisen leikin määrä paransi oppilaiden käyttäytymistä luokassa. Omaehtoisen leikin merkitys nousi toistamiseen esiin eräässä Yhdysvaltalaisessa vähäosaisien lasten kehitystä käsittelevässä pitkittäistutkimuksessa. Tutkimuksessa havaittiin akateemisia taitoja kehittävään toimintaan painottuvaa varhaiskasvatusta saaneiden lasten pärjäävän myöhemmin elämässä heikommin muun muassa sosiaalisissa suhteissa, yhteisössä ja työelämässä, kuin vertailuryhmän

omaehtoiseen leikkiin painottunutta varhaiskasvatusta saaneet lapset. (Brussoni, ym. 2012, 3136).

Petersonin & Flandersin (2005) mukaan omaehtoisella leikillä on myönteisten sosiaalisen kanssakäymisen taitojen kehittymisen lisäksi myös aggressiivista käyttäytymistä vähentävä vaikutus (Veiga, Neto & Rieffe 2016, 50). Samoin Brown (2001) uskoo leikin puutteen johtavan aggressiiviseen käyttäytymiseen, vihamielisten ajatusten syntymiseen sekä masennukseen (Lauer 2011.)

Lauer (2011) viittaa aiempiin tutkimuksiin nostamalla esiin leikin puutteen fyysiset vaikutukset lapsen aivoihin. Byres (1998) sanoo leikin olevan välttämätöntä etenkin varhaiskasvatusikäisten lasten aivojen kehitykselle, sillä leikin puutteen nähdään vaikuttavan jopa aivojen kasvun heikkenemiseen. Lauer (2011) viittaa myös Tobinin (1997) tutkimukseen, mikä puolestaan antaa näyttöä leikin puutteen aiheuttamasta aististimulaatioiden heikkenemisestä, minkä seurauksena aivojen sähköinen aktiivisuus vähenee.

Kasvattajien suojeluvaisto voi mahdollisesti vähentää lasten tilaisuuksia fyysiseen leikkiin. Lasten turvallisuutta pyritään edistää minimoimalla loukkaantumiseriskää, mutta tällä voi Brussonin ym. (2012, 3135) mukaan olla lapsen kehitykselle haitallisia vaikutuksia. Tutkimuksessaan Pellegrini ja Smith (1998) tulvat johtopäätökseen, että lapsilla on tarve fyysiseen leikkiin ja sen puutteella on yhteys fyysisen hyvinvoinnin heikkenemiseen. Fyysisten leikkien rajoittamisesta johtuvat kielteiset seuraukset ovat nähtävissä myös riskialttiita ulkoleikkejä koskevissa tutkimuksissa. Eager & Little (2011) havaitsivat riskialttiin leikin puutteellisuuden tai sen liiallisen rajoittamisen, lisäävän taipumusta mielenterveysongelmiin ja ylipainoon, sekä heikentävän lapsen itsenäisyyttä, oppimista, havaintokykyä sekä käsitystä omista kyvyistä. (Brussoni, ym. 2012, 3135.) Hännikäisen (2015) mukaan riehumis- ja peuhuleikit kehittävät lasten fyysisten ja motoristen taitojen lisäksi myös kognitiivisia sekä sosioemotionaalisia taitoja. Hännikäinen määrittelee riehumis- ja peuhuleikeiksi muun muassa juoksentelun ja takaa-ajon, hyppelyn, heittelyn sekä kiipeilyn. Oman kehon tuntemuksen lisääntymisen ohella, yhteisten sosiaalisten aktiviteettien sääntöjen oppiminen

sekä toisten huomioiminen nähdään olevan fyysisten leikkien etuja. (Hännikäinen 2015, 202.)

2.3 Kielletyt ja ei-toivotut leikit

Tässä tutkimuksessa haluttiin saada selville, mitä ovat ei-toivotut leikit ja siksi on oleellista rajata pois leikkejä, joita voidaan ehdottomasti pitää kiellettyinä. Hänninen (2003, 57) toteaa, että suomalaisessa kulttuurissa kielletyiksi leikeiksi luokitellaan fyysisesti vaarallisia tekijöitä sisältävät leikit. Leikkien kieltämistä voidaan perustella myös varhaiskasvatuksen velvoittavilla asiakirjoilla. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (2016, 19; 31; 45) sekä Esiopetuksen opetussuunnitelmaan (2014, 23; 38; 60; 65) nojaten, voidaan yleisesti laskea ei-toivotuiksi, tai vahvemmin ilmaistuna kielletyiksi leikeiksi, muun muassa leikit, mitkä sisältävät toisten lasten kiusaamista, eläimien ja eliöiden satuttamisen tai luonnon tuhoamista sekä vaarallisilla aineilla tai elementeillä, kuten esimerkiksi tulella leikkimistä. Näitä piirteitä sisältävät leikit voidaan perustellusti kieltää vedoten lapsen terveyteen, hyvinvointiin ja turvallisuuteen, eli siis toimia Varhaiskasvatussuunnitelman (2016) ja Esiopetuksen opetussuunnitelman (2014) velvoitteiden mukaisesti.

Koska aiempaa tutkimusta lasten ei-toivotuista leikeistä ei löytynyt, ei voida varmuudella sanoa mitä leikkejä varhaiskasvattajat kieltävät tai pitävät ei-toivottuina. Tässä tutkimuksessa ei-toivottuina pidettyjä leikkejä määritellesä, käytetään apuna Brussonin ym. (2012) omaehtoisen leikin kolmijakoa (fyysiset-, esine- ja roolileikit). Ei-toivottuina fyysisinä leikkeinä voidaan pitää esimerkiksi *rough and tumble* eli riehumis- ja peuhuleikkejä. Ei-toivottuina esineleikkeinä tässä tutkimuksessa pidetään pyssyleikkejä ja vaarallisilla esineillä leikkimistä. Ei-toivottuja roolileikkejä katsotaan olevan aikuisille tarkoitettuja sisältöjä, kuten päihteitä ja väkivaltaa sisältävät leikit.

Kasvattajien leikkien rajoittamista koskevien asenteiden nähdään vaihtelevan eri tekijöistä riippuen. Hännisen (2003) mukaan meneillään oleva aika-kausi, näkemykset, normit sekä moraalikäsitteet vaikuttavat leikkien kieltämi-

seen. Esimerkiksi kristillisen moraalioopin nähdään vaikuttavan lääkärileikkien kieltämiseen, sen sisältävien mahdollisten seksuaalisten vivahteiden vuoksi ja meneillään olevien sotien on taas nähty vaikuttavan niin sotaleikkien kieltämiseen kuin sallimiseenkin. (Hänninen 2003, 57.) Lasten leikkikulttuuri ja leikkien sisällöt vaihtelevat samalla tavalla ajanjaksosta ja myös paikasta riippuen (Kalliala 1999, 52-53).

Kasvattajien kielloista ja rajoituksista huolimatta lasten leikeissä on ei-toivottuja sisältöjä. Ylösen (2012) tutkimuksen mukaan lapset leikkivät salaa heiltä kiellettyjä medialeikkejä. Tutkimuksessa kävi ilmi, että varhaiskasvattajat olivat kieltäneet lapsilta ”Hopeanuolileikit” ja lisäksi Hopeanuoli -animaatiosarjan katsominen oli kielletty lasten kotona. (Mustola & Rissanen 2017, 310.) Hopeanuoli -sarjaa voidaan pitää hyvin väkivaltaisena, ja se on Suomessa kielletty alle 12-vuotiailta. Päiväkodissa tämän leikin kieltäminen voitaisiin helposti perustella sarjalle asetetulla ikärajalta, mutta Mustolan & Rissanen (2017, 310) mukaan aikuisten asettamat kiellot voivat toisaalta johtaa siihen, etteivät lapset pääse käsittelemään näihin medialeikkeihin liittyviä, mahdollisesti hämmentäviä kokemuksia, vertaisten tai aikuisten kanssa. Keskustelu median mahdollisista haitallisista vaikutuksista lapsiin ei ole kuitenkaan uusi ilmiö, vaan se on puhututtanut jo vuosikymmeniä aikaisemmin. Banduran mallioppimisen tutkimuksiin pohjautuen, Liebert (1977) ajatteli lasten ja nuorten oppivan aggressiivista käytöstä televisiosta ja elokuvista (Crain 2010, 209).

2.4 Eroavaisuudet tyttöjen ja poikien leikeissä

Leikkien rajoittaminen koskee oletettavasti kaikkia lapsia tasapuolisesti ja sääntöjen voidaan katsoa olevan kaikille lapsille samat. Tästä huolimatta olemassa on runsaasti ei-toivottujen leikkien näkökulmasta mielenkiintoista tutkimusta, mikä antaa näyttöä poikien ja tyttöjen välisistä eroista leikeissä. Kuitenkaan lasten jakamista tyttöihin ja poikiin ei välttämättä Suomessa nykypäivänä nähdä myönteisessä valossa. Sukupuolierojen ylläpitämistä ja stereotyyppien vahvistamista pyritään välttää ja kasvattajia kannustetaan toimimaan sukupuoliroole-

ja rikkovalla tavalla (Siippainen 2017, 209-211). Toisaalta sukupuoliroolien esiintymistä päiväkodissa tukee Hughesin (2010, 118) mainitsema tutkimus, jonka mukaan tyttöjen kanssa leikkivät pojat kokivat vertaisten hyljeksintää, sekä opettajat arvioivat heidän sosiaaliset taidot muita alhaisemmiksi (ks. Colwell ja Lindsey 2005).

Vaikka sukupuolineutraalia kasvatusta korostetaan, tyttöjen ja poikien suosimissa leluissa ja leikeissä on monien tutkimusten mukaan huomattavia eroja. Nämä sukupuolierot selity ainoastaan sosialisatiolla, vaan myös fyysisillä tekijöillä. LaFrenieren (2011, 474-475) mukaan jo raskausajasta lähtien hormonit muokkaavat aivojen rakennetta, mikä näkyy sukupuolittuneessa leikkikäyttäytymisessä, mutta yleisesti lapsen sukupuoli-identiteetti alkaa vahvistua vasta kolmen vuoden ikäisenä. Samalla tapahtuu muutosta lelumieltymyksissä ja lapsi alkaa usein suosimaan omalle sukupuolelle suunnattuja leluja, jo ennen kuin osaa edes erotella poikien ja tyttöjen leluja toisistaan. (ks. myös Pellegrini & Smith 1998). Yhtä mieltä on myös Hughes (2010, 159), joka listaa teoksessaan useita tutkimuksia mitkä osoittavat sukupuolelle tyypillisempien lelujen suosimista hyvin aikaisessa kehitysvaiheessa (ks. esim. Campbell, Shirley, Heywood & Crook 2000; Fagot 1978; Huston, 1983).

Keskinen, Virtanen & Hopearuoho-Saajala (1998) selvittivät tutkimuksessaan, mitä leluja tytöt ja pojat tyypillisesti suosivat. Tutkimuksen tuloksena selvisi, että suomalaiset tytöt suosivat eniten muun muassa nukkeja, soittimia ja kotileikkivälineitä, kun taas poikien eniten suosimia leluja olivat pyssyt, työkalut, kaivinkoneet ja sotilasnuket. Teoriaa lasten luontaisesta taipumuksesta valita omalle sukupuolelle tyypillisiä leluja, tukevat myös Smith & Daghish (1977), joiden mukaan jo alle puolitoistavuotiaana tytöt alkavat valita leikkeihinsä nukkeja sekä pehmoleluja, kun taas pojat puolestaan suosivat useammin esimerkiksi autoleluja (LaFreniere 2011, 474). Toisaalta on myös näyttöä, että lasten vanhemmat suosivat sukupuolistereotyyppisiä leluja lastensa leikeissä. Hughes (2010, 162) viittaa teoksessaan Eisenbergin, Wolchikin, Hernandezin ja Pasternakin (1985) tutkimukseen, jonka mukaan vanhemmat valitsevat lapsilleen, etenkin pojille, usein lapsen sukupuolelle tyypillisempiä leluja.

Lelumieltyymysten lisäksi leikkitavat sekä leikkien sisältö näyttäytyvät tyttöjen ja poikien välillä hyvin erilaisena. LaFrenieren (2011, 475) mukaan useat tutkimukset osoittavat, että poikien leikit ovat aggressiivisempia, fyysisempiä ja riskialttiimpia kuin tyttöjen leikit. Toinen ero tyttöjen ja poikien leikkien välillä on, että pojat usein leikkivät suuremmissa ryhmissä, kun taas tytöt suosivat enemmän kahdenkeskeistä leikkiä sekä hakeutuvat opettajien seuraan, kun taas pojat hakeutuvat pois kasvattajien näköpiiristä leikkiessään. (ks. myös Pate, Pfeiffer, Trost, Ziegler & Dowda 2004). Samoin Timmons, Naylor & Pfeiffer (2007) nostavat tutkimuksessaan esiin, että olemassa oleva tutkimustieto viittaa poikien olevan leikeissään fyysisesti aktiivisempia kuin tytöt. Siitä johtuuko erot biologisista tekijöistä vai ympäristön vaikutuksesta, ei Timmonsin ym. (2007) mukaan ole varmuutta, mutta molempien tekijöiden epäillään olevan erojen taustalla. Lukuisiin tutkimuksiin pohjautuen Pate ym. (2004) puolestaan korostivat sosiokulttuurillisten ja muiden ei-biologisten tekijöiden olevan pääasiassa poikien ja tyttöjen fyysisen aktiivisuuden erojen taustalla (ks. Eaton & Ennis 1986; Thomas & Thomas 1988).

Poikien leikit eivät ainoastaan ole fyysisempiä, vaan myös aggressiivisuus näyttäytyy leikeissä ulos päin tyttöjä voimakkaammin. Eräässä lasten aggressiivista käytöstä omaehtoisessa leikissä käsittelevässä tutkimuksessa, havaittiin poikien osoittavan leikeissään peittelemättömämpää aggressiivista käyttäytymistä kuin tytöt, joilla aggressio näkyi taas enemmän relatiivisempänä. Tämän lisäksi tutkimuksessa nousi esiin tulos, että pojat kohdistivat leikeissä fyysistä aggressiivisuutta enemmän toisia poikia kohtaan kuin tyttöjä. (Ostrov & Keating 2004.) Poikien aggressiivisemmän leikkitavan taustalla saattaa olla leikkiin vaikutteita antavat sisällöt. Daly ja Perez (2009) viittaavat useisiin tutkimuksiin (ks. Fabes & Eisenberg, 1992; Goldstein, 1995; Scales & Cook-Gumperz, 1993) ja tuovat esiin havainnon, että median väkivaltaiset sisällöt vaikuttavat poikiin enemmän kuin tyttöihin.

2.5 Leikin mallia mediasisällöistä ja lastenkulttuurista

Mustolan ja Rissanen (2017) mukaan lastenkulttuuriin nähdään vaikuttavan vahvasti media ja sen tarjoamat sisällöt. Ylösen (2012) tutkimuksessa kävi ilmi, niin lapsille kuin aikuisille suunnattu media näkyi lasten leikeissä päiväkodissa (Mustola & Rissanen 2017, 310). Tämä voi selittyä sillä, että Suomessa jo alle kouluikäisillä lapsilla on usein pääsy medialaitteiden pariin. Suonisen (2013) tutkimuksessa saatiin selville, että mediavälineet ovat hyvin yleisiä lapsiperheissä, ja että jo alle kouluikäisillä on yleensä mahdollisuus käyttää niitä. Kotoon tietokonetta sai tutkimuksen mukaan käyttää 5–6-vuotiaista 69 %, 3–4-vuotiaista 41 % mutta 0–2-vuotiaista vain 12 %. Mahdollisuus Internetin käyttämiseen oli kahdella kolmasosalla 5–6-vuotiaista, reilulla kolmanneksella 3–4-vuotiaista ja seitsemäsosalla 0–2-vuotiaista. (Suoninen 2014, 12.)

Lasten median käytön lisääntyminen ei ole nähtävissä ainoastaan Suomessa. Bodrova & Leong, (2005, 6) nostavat artikkelissaan esiin huolenaiheen, kuinka Yhdysvalloissa lasten kotona leikkiminen on vähentynyt lisääntyneen medialaitteiden käytön seurauksena. Tätä väitettä vahvistaa Yhdysvaltalaisen The Alliance for Childhood-järjestön tutkimus (2009), minkä mukaan lasten yhdessä leikkiminen on vähentynyt, kun samalla lelujen tilalle tulleiden tietokone- ja videopelien käyttö on lisääntynyt (Lauer 2011). Videopelien yleistymisen on samoin nähtävissä Suomessa. Jo aiemmin mainitussa Suonisen (2013, 13) tutkimuksessa kävi ilmi, että pelikonsolin omistaa 62 % perheistä ja näistä konsolin kerrottiin olevan lapsen käytössä 34 prosentilla. Puolet 5–6-vuotiaista lapsista saivat käyttää pelikonsolia, mutta 3–4-vuotiaista konsolia käyttävien lasten määrä tippui viidennekseen ja 0–2-vuotiaista vielä edelleen neljään prosenttiin. (Suoninen, 2014, 13.) Suonisen tutkimuksen tuloksista nähdään, että pelikonsolit ovat saatavilla kaiken ikäisillä varhaiskasvatusikäisten lasten keskuudessa, vaikka niiden käyttö väheneekin sen mukaan mitä nuorempi lapsi on.

3 TUTKIMUSTEHTÄVÄ ja TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tässä kaksivaiheisessa tutkimuksessa pyrittiin saamaan selville kyselylomakkeen ja ryhmähaastattelun avulla rajoitetaanko lasten omaehtoista leikkiä Suomen päiväkodeissa, ja jos rajoitetaan, niin miten. Kyselylomakkeella haettiin myös tietoa leikin rajoittamisen mahdollisista eroavaisuuksista ammattikunnan sisällä. Vastaajilta pyrittiin myös keräämään tietoa muista ei-toivotuista leikeistä, joita kyselylomakkeessa ei mainittu.

Ryhmähaastattelun avulla haluttiin saada selville, millaisia näkemyksiä varhaiskasvattajilla on leikkien kieltämisen suhteen ja kuinka vapaan leikin rajoittaminen näkyy heidän päiväkodissa ja varhaiskasvatuksessa. Lisäksi haluttiin kuulla haastateltavien näkemyksiä tämän tutkimuksen kyselylomaketutkimuksesta saaduista tuloksista. Tutkimuksen tutkimuskysymyksiksi muotoutuivat seuraavat:

1. Kielletäänkö lapsilta joitakin leikkejä päiväkodissa ja jos kielletään, niin kuinka omaehtoista leikkiä rajoitetaan varhaiskasvatusympäristössä?
2. Kuinka vastaajan taustatiedot kuten, ikä, työkokemus, koulutustausta ja päiväkodin sektori vaikuttavat leikkien sallittavuuteen?
3. Millaisia näkemyksiä ja mielipiteitä varhaiskasvattajilla on omaehtoisen leikin rajoittamiseen, ja kuinka leikin rajoittaminen näyttäytyy varhaiskasvatuksessa ja heidän omassa päiväkodissa?
4. Millaisia ajatuksia kyselylomaketutkimuksen tulokset herättävät lastentarhanopettajissa?

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimuskohde ja lähestymistapa

Tutkimuksen aiheena oli omaehtoisen leikin rajoittaminen varhaiskasvatusympäristössä ja tutkimuskohteena varhaiskasvatuksen ammattilaiset. Tutkielmassa haluttiin saada selville varhaiskasvatuksen parissa työskentelevien mielipiteitä ja asenteita liittyen leikkien kieltämiseen. Tutkimus toteutettiin monimetodimenetelmää käyttäen, jotta tutkittavasta ilmiöstä saatiin kerättyä tietoa laajasti ja monipuolisesti. Metsämuurosen (2008, 254) mukaan tutkimuksessa on kannattavaa valita toinen tutkimusote ensisijaiseksi, tutkimusotteiden erilaisuuden vuoksi. Tässä tutkimuksessa painottui enemmän kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimusote, kun taas kvalitatiivinen aineisto toimi tutkimuksessa täydentävänä ja sisältöä rikastavana.

4.2 Tutkimukseen osallistujat ja aineiston kerääminen

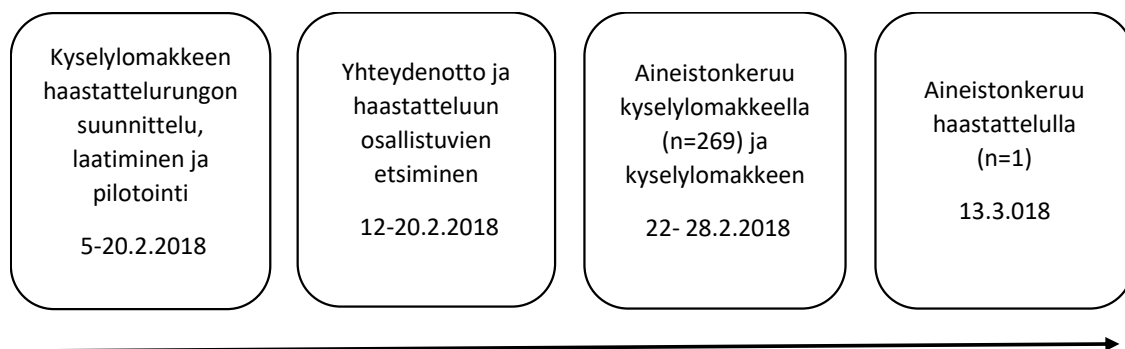
Tutkimuksen aihe muodostui vähitellen marras- ja joulukuussa 2017 ja aiheen varmistuttua päädyin lopulta laadullisen tutkimuksen sijaan käyttämään monimenetelmätapaa tutkimuksen toteuttamisessa.

Kyselytutkimusta sekä haastattelurunkoa suunniteltiin yhtä aikaa, sillä kyselylomakkeesta saatavia tuloksia oli tarkoitus käyttää haastattelussa. Kyselylomakkeella (Liite 1) kerättiin kvantitatiivinen aineisto 22-28.2 lastentarhanopettajien Internet-ryhmäsivustojen kautta. Vastausaikaa ei suoraan ilmoitettu vaan kyselylomakkeen ilmoitettiin olevan "toistaiseksi avoinna". Vastaajien määrän (N = 269) ylittäessä 200 ilmoitettiin sivustoilla etukäteen kyselyn tarkastapäättymisajasta, jolloin linkki kyselyyn suljettiin.

Haastattelututkimukseen osallistuvia etsittiin ottamalla yhteyttä useisiin päiväkoteihin sähköpostitse. Lopulta tutkimukseen lupautui osallistua eräs yksityinen päiväkotitoiminta, mikä oli toiminut myös opintojeni aikana harjoittelupäivä-

kotina. Tutkimukseen osallistuvan päiväkodin johtajaan oltiin yhteydessä sähköpostitse sekä myöhemmin kasvotusten. Halukkaita osallistujia tutkimukseen tiedusteltiin päiväkodin johtajan kautta, sekä myöhemmin myös paikan päällä vieraillessa. Ryhmähaastatteluun osallistuivat päiväkodin johtaja, sekä kaksi lastentarhanopettajaa, joista toinen oli päiväkodin pedagoginen johtaja. Haastatteluvasta kaksi oli naisia ja yksi mies. Tutkimuksen määrällisen aineistonkeruun jälkeen otettiin uudestaan yhteyttä päiväkotiin ja aiemmin sovittu ryhmähaastattelun ajankohta varmistettiin. Kuviossa 1 on kuvattu tämän tutkimuksen aineistonkeruuprosessin eteneminen.

KUVIO 1. Aineistonkeruuprosessi

Koska tutkielma oli *Mixed-method*-tutkimus, kerättiin aineistoa määrällisillä sekä laadullisilla menetelmillä. Molemmilla tutkimusmenetelmillä nähdään olevan omia vahvuuksia, mutta samalla myös puutteita (ks. Metsämuuronen 2008, Hirsjärvi & Hurme 2001, Eskola & Suoranta 2008, Tuomi & Sarajärvi 2009). Tutkimusmenetelmiä yhdistämällä tässä tutkimuksessa pyrittiin saamaan kattavampaa tietoa tutkittavasta aiheesta, kuin mitä yhtä menetelmää käyttämällä olisi mahdollisesti saatu. Seuraavaksi tarkastellaan lähemmin molempia tutkimusmenetelmiä ja aineistonkeruuprosessia.

4.2.1 Kyselytutkimus

Tässä tutkimuksessa määrällinen aineisto kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella (Liite 1). Webropol 3.0 -ohjelmalla tehdyn kyselylomakkeen toimivuus testattiin ensin kohderyhmään kuuluvalla lastentarhanopettajalla, jonka jälkeen

kyselylomake linkitettiin kahteen lastentarhanopettajien Facebook-ryhmäsivustoon. Kysely saavutti näin varhaiskasvattajia kaikkialta Suomesta ja mahdollisti suuren näytteen keräämisen. Hirsjärven, Remesin & Sajavaaran (2016, 195) mukaan kyselytutkimuksen etuna on, että siitä saadaan kerättyä laaja tutkimusaineisto. Kyselylomake koostui monivalintakysymyksistä, minkä etuina nähdään olevan sekä kyselyyn vastaaminen, että vastausten käsittelyn ja analysoinnin helppous. Lisäksi samojen vastauksien keskenään vertailu yksinkertaistuu, eivätkä monivalintakysymykset tuota liian kirjavia tai monipuolisia vastauksia. (Hirsjärvi ym. 2009, 201.) Kyselylomakkeessa oli kuitenkin myös kaksi vapaaehtoisia avointa kysymystä sekä mahdollisuus perustella monivalinnan vastauksia.

Kyselylomakkeen kohdassa 1 tiedusteltiin seuraavia vastaajan taustatietoja: ikä, sukupuoli, työkokemus, työskentelypaikkakunta, koulutustausta sekä työskentelypäiväkodin sektori (yksityinen/kunnallinen). Kysely itsessään koostui 11 kysymyksestä joista 9 oli monivalintakysymyksiä. Monivalintakysymyksissä – kohdissa 2- 10 – vastausvaihtoehdot olivat aina samoja, mutta niissä oli lisäksi mahdollisuus halutessaan perustella oma vastaus vastausvaihtoehdon vieressä olevaan tekstikenttään. Tällä haluttiin saada ensinnäkin kuulla vastaajien mielipiteitä, mutta myös antaa vastaajalle mahdollisuus selittää oma vastauksensa ja tuoda esille heidän valintaansa vaikuttavia syitä ja perusteluja. Kyselytutkimukseen sisältyi myös kvalitatiivisesti analysoitavan aineiston keräämistä. Kyselylomakkeen kohdissa 11 ja 12 oli kaksi vapaaehtoista avointa kysymystä, joihin vastaaja sai täydentää lomakkeessa mainitsematta jääneitä kyseenalaisia ja ei-toivottuja leikkejä.

4.2.2 Haastattelututkimus

Tutkimuksen laadullisen osuuden aineistonkeruun menetelmä oli puolistrukturoitu haastattelu eli teemahaastattelu. Haastattelu toteutettiin ryhmähaastatteluna, jota varten oli laadittu etukäteen kysymyksiä ja keskusteluteemoja (Liite 2). Kysymykset toimivat pohjana, eikä niitä kaikkia ollut tarkoitus käsitellä haastattelutilanteessa. Pietilän (2017) mukaan on yleistä, että ryhmähaastattelu

etenee kysymys-vastaus-muodossa, jolloin haastattelijan rooli on ylläpitää ja ohjata keskustelua. Haastattelurunkoa tulisi käyttää kuitenkin väljästi, ettei haastattelu etene täysin haastattelijan ehdoilla. (Pietilä 2017, 114; 124.)

Ryhmähaastattelusta saatava aineisto voi olla laadukkaampaa kuin yksilöhaastattelussa, sillä ryhmähaastattelussa muut osallistujat ikään kuin varmistavat toisten esille tuomien asiasisältöjen paikkansapitävyyttä (Patton 2002, 386). Ryhmähaastattelun etuina Eskola ja Suoranta (2008, 95) mainitsevat väärinymmärryksien vähenemisen lisäksi ryhmähaastattelun vähentävän haastateltavan unohtamisia (ks. myös Tuomi & Sarajärvi (2009, 73). Hirsjärvi ja Hurme (2001, 36) mainitsevat teoksessaan haastattelun eduiksi joustavuuden sekä haastattelijan mahdollisuuden tulkita vastauksia. Joustavuus esitetään yhtenä etuna myös Tuomen ja Sarajärven (2009, 73) teoksessa, jossa joustavuus nähdään vahvuutena muihin tutkimusmenetelmiin verrattuna. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73.) Myös haastattelulla saadut kuvaavat esimerkit ovat merkittäviä haastattelun etuja tämän tutkimuksen kannalta. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 36.) Tämän tutkimuksen kannalta toinen suuri etu haastattelussa on myös se, että haastateltavien oma ääni ja mielipiteet pääsevät kuuluviin eikä kysymyksiin tule ”tietokilpailun omaisia” vastauksia (ks. Tuomi & Sarajärvi, 2009, 73). Koska osallistujien omat mielipiteet ja käsitykset olivat tässä tutkimuksessa keskiössä, haastattelu toimi hyvin otollisena aineistonkeruumenetelmänä.

Koska teemahaastattelu toteutettiin ryhmähaastatteluna, teki se haastattelutilanteesta hyvin keskustelunomaisen ja vapaamuotoisen. Eskolan ja Suorantan (2008,97) mukaan ryhmähaastattelun on tarkoitus olla nimenomaan strukturoimaton ja vapaamuotoinen. Hirsjärvi ja Hurme (2001, 61) toteavat ryhmähaastattelun olevan ongelmallinen haastattelijan aseman kannalta, sillä se poikkeaa vahvasti kahdenkeskisestä haastattelusta, jossa vuorovaikutus on haastattelijan ja haastateltavan välistä. Ryhmähaastattelussa taas vuorovaikutus painottuu enemmän haastateltavien kesken. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 63.) Keskustelua herättävän tutkimusaiheen vuoksi ryhmähaastattelu vaikutti joka tapauksessa ideaalilta haastattelumuodolta tähän tutkimukseen. Tätä tukee Hirsjärven ja Hurmeen (2001, 61) mainitsema ryhmähaastattelun merkittävyys tilanteissa,

joissa halutaan saada selville ryhmän yhteistä kantaa ajankohtaisiin aiheisiin. Patton (2002, 386) sekä Hirsjärvi ja Hurme (2001, 63) korostavat teoksissaan ryhmähaastattelun vaikutusta tutkimuksen otoskokoon, sillä tutkijalla on mahdollisuus hankkia tietoa useammalta vastaajalta saman aikaisesti, kun haastattelutyypinä on ryhmähaastattelu (ks. myös Eskola & Suoranta 2008, 96). Tämän tutkimuksen toteutuksen ja aikataulun kannalta yhden ryhmähaastattelun toteuttaminen sopi useaa yksilöhaastattelua käytännöllisempänä keinona.

Tämän tutkimuksen haastattelu tallennettiin nauhurilla, mikä on tyypillistä ryhmähaastattelulle. Ongelmana oli se, että nauhureita oli vain yksi, minkä vuoksi kiinnitettiin erityistä huomiota nauhurin ja haastateltavien sijaintiin. Videointi olisi saattanut tässä tapauksessa toimia äänitystä paremmin. (ks. Hirsjärvi & Hurme 2001, 63.) Haastattelussa kysymykset eivät olleet täysin avoimia, mutta niissä oli joustavuutta, joten kysymykset voitaisiin luokitella puoliavoimiksi kysymyksiksi. Teemahaastattelun yhtenä hyötynä on muun muassa mahdollisuus tarkentaviin kysymyksiin (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 74). Koska tutkimuksessa tarkoituksena oli saada selville haastateltavien omia mielipiteitä, saatiin tarkentavilla kysymyksillä lisää sisältöä haastateltavien vastauksiin. Patton (2002, s. 350) listaa teoksessaan kuusi eri kysymystyyppiä, joista tämän tutkimuksen haastattelukysymykset edustavat mielipide ja arvokysymyksiä. Kysymykset koskevat henkilön omia mielipiteitä ja arvoja sekä arviointikykyä. (Patton, 2002, s. 350.)

Tutkimusaiheen – eli leikin rajoittamisen– nähtiin olevan haastateltaville selkeä, sillä se perustui lähinnä omiin kokemuksiin ja mielipiteisiin, eikä siksi vaatinut haastateltavilta erityistä ennakkoon aiheeseen perehtymistä. Tästä huolimatta haastatteluun osallistuville ilmoitettiin aiemmin sähköisen kyselylomakkeen linkkiosoite, mikäli tutkimusaiheeseen tahtoi hieman perehtyä etukäteen.

4.3 Aineiston analyysi

Seuraavissa kappaleissa analysoidaan tutkimuksen kahta monimenetelmällisesti kerättyä aineistoa: 1) Kyselylomakkeen monivalintakysymyksillä kerätty määrällinen aineisto, sekä avoimilla kysymyksillä kerätty laadullinen aineisto 2) Ryhmähaastattelulla kerätty laadullinen aineisto. Taulukossa 1 kuvataan mitä analyysimenetelmiä käytettiin tutkimuskysymysten vastaamiseen.

TAULUKKO 1. Analyysimenetelmät

Tutkimuskysymys	Analyysitapa
1. Kielletäänkö lapsilta joitakin leikkejä päiväkodissa ja jos kielletään, niin kuinka leikkiä rajoitetaan varhaiskasvatusympäristössä?	Frekvenssijakaumat, aineistolähtöinen sisällönanalyysi
2. Kuinka vastaajien taustatiedot, kuten ikä, työkokemus, päiväkodin sektori tai koulustausta vaikuttavat leikkien rajoittamiseen?	Frekvenssijakaumat, ristiintaulukointi ja khiin neliö - testi
3. Millaisia näkemyksiä ja mielipiteitä varhaiskasvattajilla on omaehtoisen leikin rajoittamiseen, ja kuinka leikin rajoittaminen näyttäytyy heidän omassa kasvatusajattelussa ja päiväkodissa?	Aineistolähtöinen sisällönanalyysi
4. Millaisia ajatuksia kyselylomaketutkimuksen tulokset herättävät haastateltavissa lastentarhanopettajissa?	Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

4.3.1 Kyselylomakkeen analyysi

Webropol 3.0 - kyselytyökalulla kerätty aineisto koodattiin ensin IBM SPSS Statistics 24- ohjelmistoon ja aineisto tarkastettiin virheellisten ja puuttuvien tietojen varalta. Virheellisiä vastauslomakkeita oli hyvin vähän ja vain yksi vastauslomake täytyi kokonaan poistaa. Kyseisessä tapauksessa vastaaja mainitsi olleensa täyttänyt jo lomakkeen kerran, mutta halusi kirjoittaa toisen kyselylomakkeen avoimeen vastauskenttään jatkoa aiempaan vastaukseensa. Muutamissa vastauslomakkeista jäi puuttumaan joitakin vastaajan taustatietoja, kuten ikä tai työskentelypaikkakunta. Puutteellisesti täytettyjä lomakkeita oli suhteessa silti hyvin vähän. Tähän vaikutti varmasti se, että "vastaajan taustatiedot"-

osiota lukuun ottamatta kysymykset olivat aina pakollisia. Tutkimuksen kannalta olisi ollut suotavaa määrittää myös vastaajan taustatiedot pakollisiksi kysymyksiksi, koska se olisi helpottanut tutkimustulosten analysointia vajavaisesti täytettyjen lomakkeiden puuttuttua.

Aineistoa täytyi ensin muokata helpommin käsiteltävään muotoon, jotta sen analysointi olisi mahdollista. Koska analyysimenetelmänä käytettiin ristiintaulukointia ja haluttiin saada selville kahden eri muuttujien välisiä yhteyksiä, muuttujia piti luokitella dikotomisiksi (ks. Metsämuuronen 2006, 346).

Vastausvaihtoehtoja oli jokaisessa kysymyksessä 4: ”Sallin leikin”, ”Kielän leikin”, ”En kiellä, mutten toivo lasten leikkivän tätä leikkiä” sekä ”En osaa sanoa”. Kaksiluokkaisia muuttujia muodostaessa ensimmäinen ja kolmas vastausvaihtoehto yhdistettiin yhdeksi muuttujaksi, sillä molemmat vaihtoehdot tarkoittavat, että vastaaja sallii leikin ja tässä tapauksessa haluttiin saada selvä kahtiajako sallitaanko leikki vai ei. Neljäs vaihtoehto luokiteltiin puuttuvaksi arvoksi. Näin saatiin kaksi ryhmää, joista toinen sallii leikin ja toinen kieltää.

Myös vastaajien ikäryhmät luokiteltiin uudelleen. Aiemmin oli viisi ikäryhmää 25-vuotiaat tai alle, 26-35-vuotiaat, 36-45-vuotiaat, 46-55-vuotiaat ja 55-vuotiaat ja yli. Tämä muutettiin niin, että neljäs ja viides ikäryhmä yhdistettiin ryhmäksi 46-vuotiaat ja yli. Koska tutkimuslomakkeen täyttäjistä iältään vanhempia oli vähiten, näiden kahden luokan yhdistäminen oli kaikkein sopivinta, sillä se tasoitti ikäryhmien välisiä lukumäärällisiä eroja.

Molempien tutkimuskysymysten analysoinnissa käytettiin menetelmänä frekvenssijakaumia ja toisessa tutkimuskysymyksessä lisäksi ristiintaulukointia ja Khiin-neliö-testiä. Tällä menetelmällä tutkittiin, onko vastaajien iällä, sukupuolella, työkokemuksella, työskentelypaikkakunnalla tai päiväkodin sektorilla yhteyttä siihen, kuinka lasten leikkiä rajoitetaan. Ristiintaulukointi ei yksin riitä muuttujien väliseen vertailuun, mutta sen pohjalta tehty khiin neliö -testi antaa tarkan tiedon ryhmien välisestä todellisista eroista. Khiin neliö -testi mittaa riippumattomuutta muuttujien välillä. (Metsämuuronen 2006, 347.)

Khiin neliö -testistä saadaan myös selville sovitettu standardoitu jäännös eli *adjusted standardized residual* (ASR), joka kertoo missä soluissa on tilastollisesti

merkitsevä yhteys. Jos ASR luku on suurempi kuin 2 tarkoittaa se, että solun havaittu frekvenssi on suurempi kuin odotettu frekvenssi. ASR luvun ollessa pienempi kuin -2, on solun odotettu frekvenssi puolestaan havaittua frekvenssiä suurempi. (Bergman, Magnusson, & El-Khoury 2003.)

Kyselylomakkeen avoimien kysymysten vastaukset analysoitiin laadullisella aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Kahteen vapaaehtoiseen avoimeen vastauskenttään tuli vastauksia yhteensä 79 ja eri vastaajia oli 62. Kolmen vastaajan vastaukset poistettiin. Poistetuista vastauksista kaksi oli palautetta kyselylomakkeesta ja yksi avoin vastaus kuului vastauslomakkeeseen, mikä poistettiin kokonaan aineistosta sen ollessa yhden osallistujan toinen vastauslomake.

Vastaukset luokiteltiin niiden sisällön ja teemojen perusteella kuuteen eri kategoriaan. Vähintään kolme mainintaa saaneista leikeistä muodostettiin oma kategoria. Leikeistä, jotka mainittiin vain kerran tai kahdesti, muodostettiin sekalainen muut-ryhmä. Kategorioiksi muodostui lopulta seuraavat: Lääkäri-leikit- ja seksuaalisuuteen kohdistuvat leikit (18 mainintaa); Riehumisleikit (11); Itsensä tai toisen vahingoittaminen/kiusaaminen (9); Leikkitelineet ja välineet (7); Etninen syrjintä/rasismi (3); Muut (12).

Kyselylomakkeen jokaisessa monivalintakysymyksessä oli lisäksi vastausvaihtoehdon perässä mahdollisuus perustella oma valinta avoimeen tekstikenttään. Kyselylomakkeella kerättyyn aineistoon perehtyessä kaikki nämä perustelut luettiin, mutta vastausten suuren määrän vuoksi niitä ei analysoitu, sillä se olisi vienyt paljon aikaa, sekä jo entisestään laaja aineisto olisi kasvanut vielä suuremmaksi.

4.3.2 Haastattelun analyysi

Haastatteluaineiston kokonaiskesto oli 47 minuuttia ja se nauhoitettiin Jyväskylän yliopistolta lainatulla nauhurilla. Jos haastattelu on pitkä, kuten tässä tutkimuksessa, aineiston puhtaaksi kirjoittamista ennen päätelmien tekemistä pidetään suoraan tallenteista analysointia parempana tapana (Hirsjärvi & Hurme 2001, 138).

Analyysi alkoi kuuntelemalla koko aineisto ensin läpi, minkä jälkeen haastattelu litteroitiin tekstimuotoon. Aineisto litteroitiin tarkasti, mutta ei suoraan sanasta sanaan. Tarkkuudella pyrittiin siihen, ettei haastateltavien puheiden sanoma tai merkitys muuttuisi. Ryhmäkeskustelun vuorovaikusta voidaan Duggelbyn (2005) mukaan raportoida joko poimimalla vain tärkeimmät piirteet tai vaihtoehtoisesti kirjata hyvin tarkasti haastateltavien ei-sanallista viestintää (Pietilä 2017,126). Tässä tutkimuksen aineiston litteroinnissa raportoitiin vain analyysin kannalta oleelliset vuorovaikutukselliset piirteet. Esimerkissä 1 nähdään esimerkkinäyte litteroinnista.

Esimerkki 1.

Haastattelija: Onko teidän päiväkodissanne leikkejä mitä kielletään, syystä tai toisesta?

H3: "No varmaan lumisota on, mikä ehkä täysin kielletty" [pieni tauko] "Tietyllä tapaa itsestään selvistä syistä, silmät ja naamat vaarassa ja... ehkä sen takia"

H2: "Kyllä"

Haastattelija: "Onko teillä semmonen, että niin kun lumipallon heittäminen mihinkään vai onko se vaan toista kohti kielletty?"

H3: "Mä ainakin sanoisin että seinään saa"

H1: "Aidan yli"

H2: "Niin tai aidan yli, yritä osua sinne puihin tai..."

Haastattelija: "Että ei ole nollatoleranssi kuitenkaan?"

H1: "Ei"

H2: "Ei, ei oo.."

Aineiston analyysitavaksi valittiin luokittelu, jotta aineiston eri osia voitiin vertailla keskenään ja että aineistosta saatiin eriteltyä keskeisimmät asiat (ks. Hirsjärvi & Hurme 2001, 147). Luokittelu sopi tässä tutkimuksessa analyysitavaksi, koska haastattelukysymyksillä etsittiin vastauksia kahteen eri tutkimuskysymykseen. Haastatteluaineisto luokiteltiin tutkimuskysymysten mukaisesti kahteen luokkaan: 1) Haastateltavien omat mielipiteet leikin rajoittamisesta päiväkodissa, 2) Haastateltavien ajatukset tämän tutkimuksen kyselylomakkeen tuloksista. Aineistosta oli hyvin helppo eritellä nämä kaksi teemaa toisistaan ja

koota yhteen molempien luokkien ilmaisut. Molemmista luokista etsittiin tutkimuskysymyksiin vastaavia ilmaisuja sekä useasti toistuvia aiheita.

4.4 Luotettavuuden ja eettisyyden tarkastelu

Tutkimuksessa pyrittiin noudattaa hyviä tieteellisiä käytäntöjä ja varmistaa näin eettinen hyväksyttävyyys sekä tutkimuksen luotettavuus. Tuomi & Sarajärvi (2011, 73) korostavat eettisyyden merkitystä aineistonkeruussa, mikäli tutkimuskohteena ovat ihmiset. Lähtökohtana tässä tutkimuksessa oli, että kaikkien osallistujien yksityisyys pidettäisiin salassa, jotta heiltä saataisiin mahdollisimman rehellisiä mielipiteitä ja vastauksia. Kyselylomakkeeseen vastanneiden sekä haastateltavien anonymitettiin varmistettiin tutkimuksen toteutuksessa. Kyselomakkeessa ei kysytty osallistujien henkilöllisyyden paljastavia tietoja ja haastateltavien nimet sekä tutkimukseen osallistunut päiväkotipiikki pidettiin salassa.

Haastatteluaineiston keräämistä varten anottiin tutkimuslupa tammikuussa 2018 Jyväskylän kaupungilta siltä varalta, jos tutkimukseen osallistuisi kunnallinen päiväkotipiikki. Tutkimukseen osallistuneen päiväkodin johtajalta pyydettiin myös lupa hankkia osallistujia päiväkodista. Haastattelun ajankohta valittiin päiväkodin aikataulun ja toiveiden mukaan. Tutkittaville ilmoitettiin myös tutkimuksen tulosten saatavuudesta. Osallistujille kerrottiin etukäteen, mitä aihetta haastattelu koski ja millainen haastattelu tulisi olemaan. Ennen haastattelua muistutettiin, että kysymyksiin ei ole pakko vastata, mikäli ei halua. Lisäksi kerrottiin, että jos haastattelussa sanoo jotain, mitä ei halua julkaistavan, niin se pyyhitään aineistosta eikä sitä käytetä tutkimuksessa. Haastattelumateriaali säilytettiin suojattuna tutkimuksen toteuttajan tietokoneella ja haastattelun tallenteet poistettiin tutkimuksen päätyttyä.

Tutkimuksen kvantitatiivisen osan luotettavuutta tarkastellessa käytetään reliabiliteetin ja validiteetin käsitteitä, joita tarkastellaan seuraavissa luvuissa.

4.4.1 Reliabiliteetti

Kyselylomaketutkimuksessa oleellista on arvioida käytetyn mittarin luotettavuutta. Lähtökohtaisesti kaikissa mittauksissa, kuten kyselylomakkeissa, on jossain määrin virheellisyyttä. Tulokseen vaikuttaa niin itse mitattava asia kuin mittausvirhe, eikä täsmällistä tulosta voida saavuttaa eri tekijöistä aiheutuvien virheiden vuoksi. (Nummenmaa 2009, 347.) Reliabiliteetti on luotettavuuden käsite, mikä viittaa tutkimuksen toistettavuuteen, eli siihen kuinka samankaltaisia tuloksia saadaan samaa mittaria käyttäen eri mittauskerroilla (Metsämuuronen 2006, 64).

Tässä tutkimuksessa käytetyssä kyselylomakkeessa ongelmallista oli se, että tutkija ei ollut itse läsnä vastaajien täyttäessä lomaketta eikä näin ollen voinut varmuudella tietää, kuinka rehellisesti vastaaja täyttää lomakkeen tai onko kyselyyn vastaaja edes sama henkilö, jolle kyselylomake on osoitettu. Tämä voidaan nähdä tutkimuksessa luotettavuutta heikentävän tekijänä. (Hirsjärvi ym. 2016, 190.) Kyselylomakkeen vastausohjeiden laatuun ja selkeyteen kiinnitettiin erityistä huomiota. Jos tutkija ei ole henkilökohtaisesti läsnä, tutkimukseen osallistuvan henkilön kysymyksiin ei saada välttämättä vastattua ja osallistujan väärinymmärrykset voivat näin vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen. (ks. Hirsjärvi ym. 2009, 195).

Selkeillä ohjeilla sekä yksinkertaisilla kysymyksillä pyrittiin vähentämään vastaajien väärinymmärtämisen mahdollisuutta ja lisätä näin tutkimuksen luotettavuutta. Kyselytutkimuksen ongelmana on kuitenkin se, ettei voida olla varmoja kuinka tosissaan osallistujat vastaavat kyselyyn. Sen lisäksi että kyselylomakkeessa on vaikeaa kontrolloida väärinymmärryksiä, tutkijalla ei myöskään ole varmuutta vastaajien todellisesta tietämyksestä liittyen aiheeseen jota tutkitaan (Hirsjärvi ym. (2009, 195).

Tutkimuksessa pyrittiin saamaan osallistujat vastaamaan mahdollisimman rehellisesti, siksi kyselylomakkeisiin vastaaminen tapahtui anonymisti. Näin pyrittiin rohkaisemaan osallistujia vastaamaan rehellisesti ilman pelkoa siitä, että heidän mielipiteensä tulisivat yleisesti julki tutkimuksen yhteydessä.

Mittarin luotettavuuden lisäämiseksi sen toimivuus testattiin, eli kyselylomake pilotoitiin ennen aineistonkeruun aloittamista, mikä kuuluu Metsämuurosen (2006, 58) mukaan oleellisesti mittarin hyvään kehittelyprosessiin (ks. myös Vilkka 2007, 78). Pilotoinnista ja mittarin tarkasta suunnittelusta huolimatta kyselylomakkeeseen jäi yksi luotettavuuteen mahdollisesti vaikuttava virhe. Vastaajien taustatietoja koskevat kysymykset eivät olleet kyselyssä pakollisia kuten oli suunniteltu. Tämän vuoksi osa vastaajista jätti vastaamatta joihinkin taustatietoja koskevista kysymyksistä ja toiseen tutkimuskysymykseen vastaaminen näin ollen hankaloitui.

Tässä tutkimuksessa laadukkaalla saatekirjeellä pyrittiin varmistamaan, että osallistujat ymmärtävät mitä aihetta tutkimuksessa käsitellään ja mitä vastauksilla halutaan saada selville. Saatekirjeen laatu voi myös vaikuttaa vastaajien päätökseen osallistua tutkimukseen. (ks. Vilkka 2007, 81).

Tutkimuksen luotettavuutta saattoi heikentää se, että tutkimus tavoitti nimenomaan vain varhaiskasvatuksen Facebook-ryhmäsivustoilla olevat lastentarhanopettajat ja lastenhoitajat. Tutkimukseen osallistuminen vaati siis Internetin ja tietokoneen saatavuuden lisäksi myös Facebook-tilin. Tämän vuoksi suuri osa tutkimuksen kohderyhmästä jäi saavuttamatta.

4.4.2 Validiteetti

Metsämuurosen (2006, 64) mukaan validiteetti on toinen tutkimuksen luotettavuuden käsite ja sen avulla saadaan selville, mitataanko tutkimuksessa sitä asiaa mitä on tarkoitus mitata. Tutkimuksen validiteetti jakautuu ulkoiseen ja sisäiseen validiteettiin. Ulkoisella validiteetilla tarkoitetaan tutkimuksen yleistettävyyttä, kun taas toinen tutkimuksen luotettavuutta käsittävä, sisäinen validiteetti voidaan jakaa ainakin kolmeen osaan: sisällön validiteettiin, käsitevaliditeettiin sekä kriteerivaliditeettiin. (Metsämuuronen 2006, 64.) Tätä tutkimusta varten laaditussa kyselylomakkeessa pyrittiin ottamaan huomioon kaikki luotettavuuteen vaikuttavat tekijät.

Tässä tutkimuksessa sisäistä validiteettia saattoi parantaa käytetyn mittarin toimivuus. Kyselylomakkeesta pyrittiin tehdä selkeä, vastausohjeista tarkat

sekä saatetekstistä informatiivinen. Lomakkeen kysymyksiin lisättiin esimerkkejä ja tarkennuksia, jotta vastaajille ei jäisi epäselvyyksiä mitä lomakkeessa kysytään. Vastausvaihtoehdot muotoiltiin helposti ymmärrettäviksi ja ne olivat jokaisessa monivalintakysymyksissä samanlaiset. Tutkimuksessa käytetyt käsitteet puolestaan rajattiin aihealuetta koskeviksi, sekä ne selittivät käsiteltävää ilmiötä laajasti ja ymmärrettävästi.

Tämän tutkimuksen ulkoista validiteettia saattoi lisätä tutkimukseen osallistujien määrän suuruus ($N = 268$). Tämän lisäksi kyselylomake tavoitti tutkimuksen kohderyhmän edustajia hyvin laajasti ympäri Suomea. Osallistujat valittiin sattumanvaraisesti, sillä kyselylomake linkitettiin tuhansia jäseniä sisältäville Internet-ryhmäsivustoille, eikä näin ollen voitu vaikuttaa siihen, ketkä jäsenistä osallistuvat tutkimukseen. Näissä lastentarhanopettajien suljetuissa Facebook-ryhmäsivustoissa kysyttiin varhaiskasvatukseen liittyviä kysymyksiä liittymispyynnön yhteydessä, jotta varmistettaisiin ryhmän jäsenten todella työskentelevän varhaiskasvatuksen alalla.

Tässä tutkimuksessa yhdistyivät sekä laadullinen, että määrällinen tutkimusote, joten tutkimuksen yhtenä vahvuutena voidaan katsoa olevan monidatata- ja monimetoditriangulaatioiden hyödyntäminen. Pattonin (2002, 247) mukaan aiheen tutkiminen useita menetelmiä yhdistämällä voi vahvistaa saatua tietoa tutkittavasta ilmiöstä. (ks. myös Metsämuuronen 2006, 105; 254.) Määrällisen aineiston analysoinnissa pyrittiin käyttämään sopivia analyysimenetelmiä ja suorittaa luotettavuutta lisääviä testejä.

5 TULOKSET

Tässä luvussa tarkastellaan tutkimuksesta saatuja tuloksia. Ensin tutustutaan tutkittaviin, sekä esitellään tutkittavilta kysytyt taustatiedot ja tästä saadut tiedot. Tämän jälkeen raportoidaan tuloksia tutkimuskysymysten pohjalta. Kahden ensimmäiseen tutkimuskysymykseen vastataan kyselylomakkeella kerätyn aineiston pohjalta ja kahdessa viimeisessä analysoidaan haastatteluaineistosta saatuja tuloksia. Ensimmäisenä tarkastellaan, miten leikkejä rajoitetaan suomalaisissa päiväkodeissa. Seuraavaksi vastataan kysymykseen, kuinka vastaajan taustatiedot vaikuttivat leikkien rajoittamiseen. Kolmantena tarkastellaan haastattelussa esiinnousseita mielipiteitä liittyen omaehtoiseen leikkiin ja sen rajoittamiseen päiväkodissa. Lopuksi esitellään tuloksia haastateltavien näkemyksistä liittyen tämän tutkimuksen kyselylomakkeesta saatuihin tuloksiin.

5.1 Tutkittavat ja tutkittavien taustatiedot

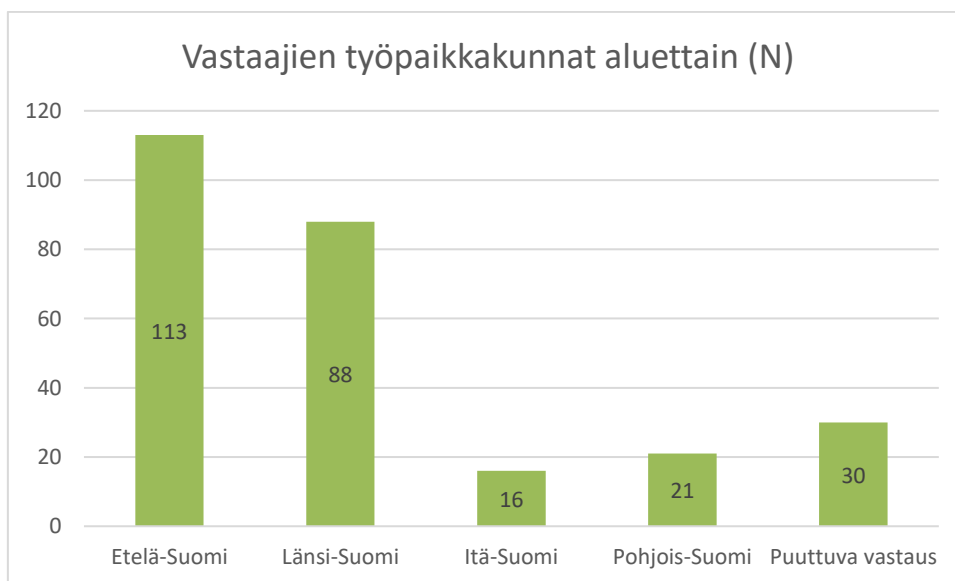
Tutkittavilta kysyttiin kyselylomakkeen alussa taustatietoja, jotta vastaajien välinen vertailu mahdollistuisi. Näissä kuudessa kysymyksessä tiedusteltiin vastaajan ikää, sukupuolta, työkokemusta, päiväkodin sektoria sekä koulutustasoa. Lisäksi vastaajilta tiedusteltiin heidän työskentelypaikkakuntaa, jotta saataisiin selville mistä päin Suomea vastaajat ovat.

Tutkimukseen osallistuvista (N = 268) alle 26-vuotiaita oli kymmenesosa (10%, N = 28) ja 26-35-vuotiaita oli noin kolmannes (32%, N = 85). Vastaajista lievä enemmistö oli 36-45 vuotiaita (34%, N = 92,) ja 46-55-vuotiaita oli lähes viidennes (18%, N = 49). Pienimmän ikäryhmän muodostivat yli 56 vuotta täytäneet (5%, N = 14). Vastaajista lähes kaikki olivat naisia (96%, N = 257) ja miehiä oli vain murto-osa (3%, N = 7). Muutama vastaajista ei halunnut määritellä sukupuoltaan (1%, N = 3) ja puuttuvia tietoja oli vain yksi (0.4%). Vastaajista reilu enemmistö (76%, N = 204) työskenteli kunnallisella sektorilla ja vajaa nel-

jännes (17%, N = 46) yksityisellä. Puuttuvia vastauksia oli lähes kymmenesosa (7%, N = 18). Vastaajien koulutustaso jakautui melko tasaisesti: Yliopistosta koulutuksensa saaneita oli reilu kolmannes (37%, N = 98) ja Ammattikorkeakoulun käyneitä oli hieman vähemmän (35%, N = 95). Vastanneista pienin joukko edusti toisen asteen koulutustaustaa (21%, N = 55). Vastaus puuttui lomakkeista lähes kymmenykseltä (8%, N = 20).

Vastaajien työpaikkakuntaa kysyttiin avoimella tekstikentällä ja saadut vastaukset jaettiin myöhemmin neljään eri alueeseen, jotta voitaisiin helpommin havainnoida missä päin Suomea vastaajat työskentelevät (Kuvio 2). Alueet jaettiin Suomen entisten läänien mukaisesti. Poikkeuksena Oulun- ja Lapinläänit yhdistettiin Pohjois-Suomen alueeksi sekä Länsi- ja Ahvenanmaan-läänit Länsi-Suomen alueeksi. Näin saatiin jaettua Suomi neljään maantieteelliseen alueeseen. Etelä-Suomen alueella työskenteleviä oli vastaajista eniten (42%, N = 113) ja toiseksi eniten Länsi-Suomen alueella (33%, N = 88). Pohjois-Suomen alueella työskenteleviä oli lähes kymmenesosa (8%, N = 21) ja Itä-Suomen alueella hieman vähemmän (6%, N = 16). Puuttuvia vastauksia oli reilu kymmenesosa (11%, N = 30).

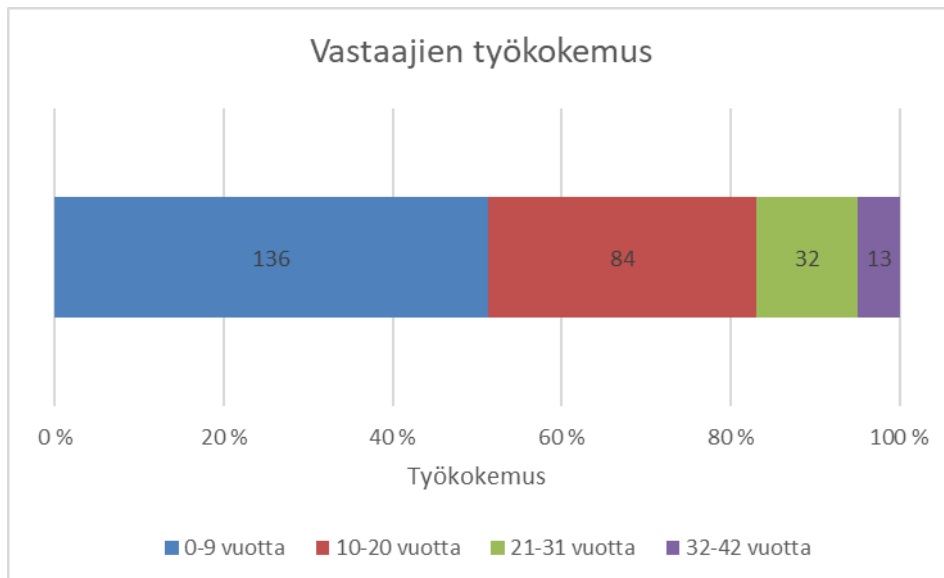
KUVIO 2. Vastaajien (N = 268) työpaikkakunnat jaettuna neljään alueeseen.

Vastaajien työkokemus jaettiin myös neljään ryhmään (Kuvio 3): 0-9 vuotta työskennelleitä oli enemmistö (51%, N = 136) ja seuraavaksi suurimman ryhmän muodostivat 10-20 vuotta työskennelleet (32%, N = 84). Vastaajista 21-31 vuotta työskennelleitä oli reilu kymmenesosa (12%, N = 32) ja pienimpänä ryhmänä oli 32-42 vuotta työskennelleet (5%, N = 13).

KUVIO 3. Vastaajien (N = 265) työkokemus jaettuna neljään ryhmään.

Työskentelypaikkakuntaa lukuun ottamatta, kaikkia vastaajien taustatietoja käytettiin regressioanalyysien suorittamisessa. Työskentelypaikkakunnan kohdalla regressioanalyysia ei laskettu, vaan tiedolla haluttiin kartoittaa missä päin Suomea tutkimukseen osallistuneet työskentelevät.

5.2 Varhaiskasvattajien näkemykset ei-toivotuista leikeistä

Tämän tutkimuskysymyksen kautta haluttiin selvittää, kuinka varhaiskasvattajat rajoittaisivat kyselylomakkeessa esitettyjä esimerkkileikkejä. Lisäksi kyselylomakkeen avoimilla kysymyksillä haluttiin tietoa muista kyseenalaisista tai ei-toivotuista leikeistä, mitä tämän tutkimuksen kyselylomake ei sisältänyt. Seuraavaksi tarkastellaan saatuja tuloksia ensin kyselylomakkeen monivalintaky-

symyksistä 1-9 (Liitemaininta) ja sen jälkeen sisällönanalyysilla tarkastellaan avoimissa kysymyksissä useasti toistuneita vastauksia.

5.2.1 Vastaajien näkemykset kyselylomakkeen ei-toivotuista leikeistä

Kyselylomakkeessa (Liite 1) oli yhdeksän monivalintakysymystä, jotka koskivat erilaisia leikkejä. Vastausvaihtoehtoja oli neljä: 1) Sallin leikin 2) Kiellän leikin 3) En kiellä, mutten toivo lasten leikkivän tätä leikkiä 4) En osaa sanoa. Taulukossa 2 näkyy mitä leikkejä lomakkeen kysymykset koskivat, sekä vastausjakauma prosentteina ilmaistuna.

TAULUKKO 2. Kyselylomakkeen vastausjakaumat.

Kysytty leikki	Vastausjakaumat (prosentteina)		
	Sallii	Kieltää	Ei toivo
1. Lasten puissa kiipeily	87	8	5
2. Lasten leikkileneissä kiipeily	98	1	1
3. Lasten pyssyleikit leluaseilla	38	32	29
4. Lasten pyssyleikit muilla välineillä	64	15	21
5. Lasten painileikit	73	15	12
6. Lasten tappeluleikit	55	25	20
7 Lasten lumisotaleikit	37	54	8
8. Lasten päihdeleikit	21	52	27
9 Lasten leikit eliöillä	72	19	9

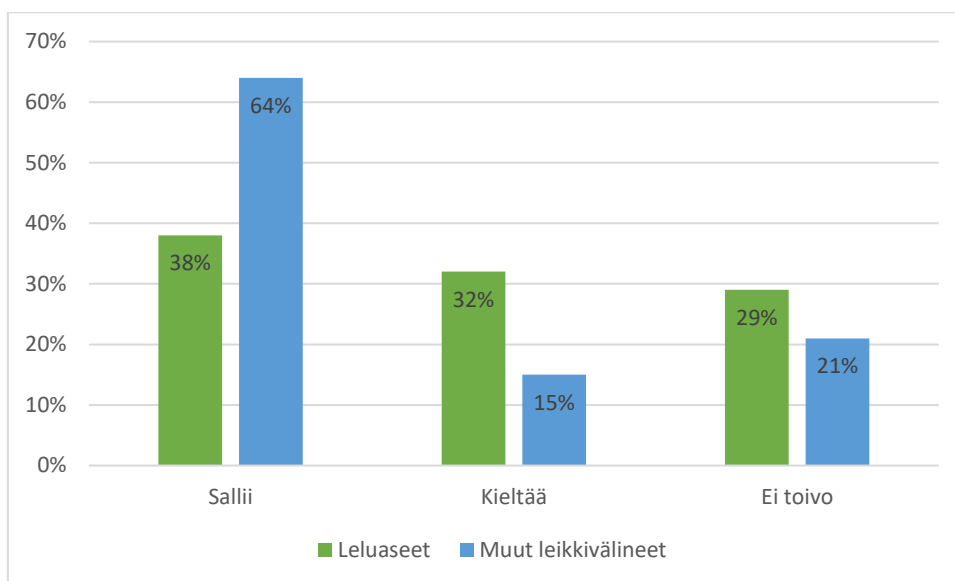
Huom. vastausvaihtoehto "en osaa sanoa" on laskettu puuttuvaksi arvoksi

Puissa kiipeilyn sallisi suurin osa vastaajista (87 %, N=229). Puissa kiipeilyä kielletävänä leikkinä piti ainoastaan vajaa kymmenesosa (8 %, N=21,) varhaiskasvattajista. Ei-toivottuna, mutta hyväksyttävänä puissa kiipeilyä piti selvä vähemmistö vastaajista (5 %, N = 13). Kuten etukäteen oli odotettavissa, kiipeilytelineissä kiipeilyn ja roikkumisen salli lähes kaikki vastaajista (98 %, N = 263) ja vain muutama vastaaja kieltäisi telineissä kiipeilyn (1 %, N = 3), tai ei toivoisi lasten kiipeilevän niissä (1 %, N = 2).

Sota- ja pyssyleikkien leikkimisen lelupyssyillä sallisi noin kaksi viidestä vastaajasta (38 %, N = 96) ja kolmasosa kieltäisi suoraan lelupyssyillä leikkimisen päiväkodissa (32 %, N = 82). Vajaa kolmannes vastaajista ei kieltäisi leikkiä, muttei toivoisi lasten käyttävän leluaseita leikeissään (29 %, N = 72).

Kun taas tiedusteltiin sallisiko vastaaja puolestaan sota- ja pyssyleikkien leikkimisen muilla leikkivälineillä, kuin lelupyssyillä, noin kaksi kolmasosaa vastaajista (64 %, N=171) piti pyssyleikkejä hyväksyttävänä leikkinä. Tällaisen leikin päiväkodissa kieltäisi vain vajaa kuudennes varhaiskasvattajista (15 %, N=41). Viidennes ei kieltäisi mutta ei tahtoisi lasten leikkivän kyseistä leikkiä (21 %, N=55). Taulukossa 3 näkyy miten pyssyleikeissä käytetty lelu vaikuttaa vastaajien asenteisiin rajoittaa leikkiä.

TAULUKKO 3. Osallistujien (N = 268) vastausjakaumat pyssyleikkien rajoittamisissa. Aselelujen käyttö verrattuna muiden leikkivälineiden käyttöön sota- ja pyssyleikeissä.

Kilpailumieliset painileikit olivat valtaosan mielestä hyväksyttävä leikki (73 %, N = 189) ja ainoastaan vajaa kuudennes kieltäisi painileikit (15 %, N = 39). Reilu kymmenesosa piti leikkiä ei-toivottuna, mutta ei kieltäisi sitä (12 %, N = 32).

Tappeluleikit, jossa matkitaan esimerkiksi televisiosta tuttuja hahmoja ilman suoranaista fyysistä kontaktia, sallisi yli puolet varhaiskasvattajista (55 %, N = 141).

N = 141) ja tällaiset leikit kieltäisi noin neljännes (25 %, N = 65). Viidesosa piti tappelua matkivia leikkejä ei-toivottuina (20 %, N = 52).

Lumisodan ja lumipallojen heittelyn toisia kohti kieltäisi yli puolet vastaajista (54 %, N = 143). Lumisotaleikkejä hyväksyttävänä leikkinä piti reilu kolmannes (37 %, N = 98) ja ei-toivottuina vain vajaa kymmenesosa (8 %, N = 22). Tässä kohdassa vastaajien yhteenlaskettu prosenttimäärä jää vajaaksi (99 %), mikä johtuu lukujen pyöristämisestä.

Jos leikeissä ilmenisi päihteiden, kuten alkoholin tai tupakan, käyttämisen matkimista, kieltäisi varhaiskasvattajista noin puolet kyseisen leikin (52 %, N = 131). Vastaajista vain viidesosa (21 %, N = 54) sallisi leikin ja vajaa kolmannes piti leikkiä ei-toivottuna, muttei suoraan kiellettyinä (27 %, N = 69).

Kun tiedusteltiin, onko hyväksyttävää leikkiä eliöillä, kuten päiväkodin pihalta löytyvillä matelijoilla tai hyönteisillä, vastaajista enemmistö piti leikkiä sallittavana (72 %, N = 190). Noin viidennes ei sallisi leikkiä (19 %, N = 51) ja lähes kymmenesosa (9 %, N = 24) ei toivoisi lasten leikkivän eliöillä, mutta sallisi kuitenkin leikin.

5.2.2 Vastaajien esille nostamat kyseenalaiset ja ei-toivotut leikit

Kyselylomakkeen (Liite 1) avoimissa kysymyksissä 11 ja 12 tiedusteltiin osallistujilta heille mieleen tulleita muita mahdollisia ei-toivottuja tai kiellettyjä leikkejä. Vastaukset jaettiin leikin sisällön ja piirteiden mukaan kuuteen eri kategoriaan. Seuraavaksi esitetään nämä avointen vastausten tulokset ryhmittäin.

Suurin ryhmä oli lääkärileikit ja seksuaalisuuteen kohdistuvat leikit. Useimmin mainittu yksittäinen leikki tässä kategoriassa oli lääkärileikit, mikä mainittiin 7 kertaa. Osa vastaajista piti lääkärileikkejä ehdottomasti kiellettyinä. Vastaajat perustelivat kieltämistä muun muassa lasten koskemattomuuden suojaamisella. Osa vastaajista piti puolestaan leikin ohjaamista parempana vaihtoehtona kuin leikin kieltämistä. *Lääkärileikit. Sallin, koska lapsi kiinnostuu niin itsensä kuin toisistakin ominaisuuksineen. Jokaisessa leikissä aikuisen on oltava tietoinen mitä leikitään, ohjaaminen on tehokkaampaa kuin kieltäminen. (Vastaaja 30).* Lääkärileikkejä sallivat vastaajat pitivät kyseisiä leikitilanteita otollisena paikkana

opettaa henkilökohtaisten rajojen kunnioittamista ja toteuttaa seksuaalikasvatusta. Vastauksissa korostettiin, että vaatteita ei kuitenkaan saa riisua leikin aikana, ja että lasten koskemattomuus täytyy leikkejä ohjattaessa varmistaa.

Lääkärileikkien lisäksi seksuaalisuuteen kohdistuvia leikkejä oli muun muassa ”nakuilu”, pusuleikit ja aikuisten seksitilanteiden matkiminen (10). Lähes kaikki vastasivat kieltävänsä tämänkaltaiset leikit. Perusteluina kieltämiselle oli muun muassa, etteivät ne kuulu lasten maailmaan/päiväkotiin. *Lapset matkivat leikissä nähtyjä seksitilanteita. Hienotunteisesti lopettaisin leikin, juttelisimme asiasta. Ilmoittaisin leikkijöiden vanhemmille, että lapset ovat jossain nähneet aikuisten videoita tms. ja että selvittävätkä ettei niitä ole enää lasten saatavilla.* (Vastaaaja 2). Lääkärileikeistä poiketen, nämä muut seksuaalisuutta sisältävät leikit nähtiin tilanteita, jossa lasten koskemattomuus ei säily. Vastaaajien mukaan kaikki lapset eivät välttämättä ole tasa-arvoisessa asemassa esimerkiksi heidän iän tai kehitystasonsa vuoksi.

Toiseksi eniten mainintoja saanut ryhmä oli riehumisleikit. Vastauksissa, jossa riehumisleikit kiellettäisiin, korostui riehumisleikkien sisätiloissa tapahtuminen. Riehumisleikkien kieltämistä perusteltiin muun muassa leikkirauhan säilyttämisellä ja ”kaaoksen” välttämällä. Vastauksissa nousi esiin, ettei päiväkodin sisätilat aina sovellu liian vauhdikkaille ja ääntä tuottaville leikeille. Kaikki ulkotiloissa riehumisen maininneet pitivät sitä sallittavana leikkinä ja suhtautuivat siihen myönteisesti.

Päiväkodissani ulkosäännöt on karsittu minimiin ja tämä on lisännyt lasten liikkumista sekä kehittänyt motorisia taitoja ja mahdollistaa monia leikkejä jossa lapset saavat haastaa itsensä oppimaan uutta. Riehuminen on sallittua, kunhan ketään ei kiusata tai se aiheuta liian isoja vaaratilanteita leikkijöille tai toisille lapsille. (Vastaaaja 3)

Kolmas ryhmä koostui leikeistä, jotka sisältävät riskin loukkaantua tai satuttaa toista lasta. *Turvallisuuden kannalta en koskaan anna lasten leikkiä naruilla, en hevosleikkejä, en lassoamisia en sitomisia.* (Vastaaaja 46). Esiin nousi myös vaarallisissa ympäristöissä leikkiminen. Vastauksissa tuotiin esiin ryhmän aikuisten vastuu luoda leikkipaikoista lapsille turvallisia, jotta leikkejä ei vahingoittumisriskien-

vuoksi tarvitsi kieltää. Tähän ryhmään sisältyivät myös leikit, jotka sisältävät toisen lapsen fyysistä kiusaamista. Näitä leikkejä maininneet vastaajat pitivät jokainen niitä kiellettävinä leikkeinä ja perustelivat kieltämistä lasten suojelemisella sekä turvallisuudella.

Neljäntenä kategoriana oli leikkitelineisiin ja -välineisiin liittyvät leikit. Kyselylomakkeen kysymyksessä 2. tiedusteltiin leikkitelineissä kiipeilyn ja roikkumisen rajoittamista, ja lähes kaikki vastaajat sallivat leikin (ks. Taulukko 1), mutta avoimissa vastauksissa nousi silti esiin useasti se, että liukumäissä ja keinuissa leikkimistä on rajoitettu jollain tapaa heidän kokemuksensa mukaan. Vastauksissa nousi esiin, että tapa jolla leikkitelineissä leikitään vaikuttaa leikin rajoittamiseen. Muun muassa liukumäessä mahallaan laskeminen tai kiikuissa seisaaltaan keinuminen mainittiin kielletyiksi leikeiksi. Leikkitelineiden rajoitukset aiheuttivat myös osassa vastaajissa ihmetystä. *Olen ollut ihmeissäni miten monessa päiväkodissa rajoitetaan keinumista. Ei saa seistä tai keinuista ei saa hyppiä. (Vastaaja 41).* Leikkitelineleikkien rajoitusten nähtiin myös olevan tapauskohtaisia. Kaksi vastaajaa mainitsi, että leikkitelineiden säännöt määritellään heidän päiväkodeissaan lapsen ikä- ja taitotason mukaisesti.

Viides kategoria sisälsi leikkejä, joissa ilmeni etnistä syrjimistä tai rasismiin viittavia elementtejä. *Leikit, jotka tavalla tai toisella vahvoistavat vähemmistöjen tai historiassa sorrettujen ihmisten sortamista tai heihin liittyviä stereotyyppioita. (Vastaaja 53).* Kaikki tällaiset leikit maininneet vastaajat olivat yhtä mieltä siitä, että ne eivät kuulu päiväkotiin ja niiden ilmetessä kasvattajan olisi syytä keskustella lasten kanssa ja käsitellä miksi leikin teema ei ole päiväkotiin sopiva.

Kuudentena kategoriana oli sekalainen *muut* -ryhmä, johon koottiin kaikki leikit, mitkä mainittiin vain kerran tai kahdesti. Vastaajat mainitsivat muun muassa ”zombileikit” ja siivotonta kieltä sisältävät leikit. Kyseenalaisina, mutta silti sallittavina leikkeinä mainittiin muun muassa sotaleikkien figuureilla leikkiminen sekä kuolemaa käsittelevät leikit. *Kuolemaa käsittelevät leikit sallin koska lapset käsittelevät yleensä kuolemaa sen avulla. Tällaisessa leikissä on aikuisen tietenkin tärkeää olla erityisen lähellä leikkiä jotta voi puuttua siihen ajoissa. (Vastaaja 39)*

Vastaajien mainitsemat ei-toivotut leikit sisälsivät hyvin samankaltaisia piirteitä ja monet leikit saivatkin useita mainintoja eri vastaajilta. Tiivistäen voidaan sanoa, että leikit joissa on riski fyysiseen loukkaantumiseen tai kiusaamiseen, olivat yleisimmin vastaajien mielestä ei-toivottuja. Toinen toistuva pääpiirre ei-toivotuissa leikeissä oli, että leikeissä on jotakin sellaista sisältöä, mikä aikuisten mielestä ei ole lapsille sopivaa tai on päiväkodin kasvatuskäsitysten ja periaatteiden vastaista.

Vastauksissa oli myös paljon leikkejä, jotka mainittiin vain kerran, eikä niitä siitä johtuen voida pitää yleisesti ei-toivottuina. Tämä kertoo kuitenkin siitä, että kasvattajien omat mielipiteet ja kokemukset tuovat vaihtelevuutta ei-toivottujen leikkien piiriin eikä leikin tarvitse sisältää ainoastaan yleisesti ei-toivottuina pidettyjä piirteitä ollakseen kielletty. Ei-toivottujen leikkien kirjo on siis ehkä oletettua laajempi ja lasten leikkiin vaikuttavat päiväkodin sääntöjen ja periaatteiden lisäksi hyvin vahvasti yksittäisten varhaiskasvattajien omat näkemykset.

5.3 Vastaajien taustatietojen yhteydet leikin rajoittamiseen

Haluttiin saada selville vaikuttavatko vastaajien taustatiedot, kuten ikä, sukupuoli, työkokemus, koulutustausta, päiväkodin sektori tai työpaikkakunta vastaajien leikkien rajoittamiseen. Tässä tutkimuskysymyksessä oli oleellista jakaa vastaukset niin, että saatiin selville kieltäkö vai salliiko vastaaja leikin. Muutujat vaihdettiin tämän vuoksi 2-luokkaisiksi, jotta saatiin selvä kahtiajako leikin sallivien ja kieltävien välillä. Vastausvaihtoehto "En kiellä, mutten toivo lasten leikkivän" yhdistettiin vaihtoehtoon "Sallin leikin" kanssa, sillä molemmat tarkoittavat vastaajan sallivan leikin, vaikkakin suhtautumistavat sallimiseen poikkeavat.

Tutkimuksessa suoritettiin useita regressioanalyysseja ja useimmissa tapauksissa vastaajien taustatiedoilla ei ollut tilastollisesti merkitsevää yhteyttä leikkien rajoittamiseen. Kun vastaajien sukupuolen ja työkokemuksen yhteyttä

eri leikkien rajoittamisen mitattiin, ei havaittu tilastollisesti merkitsevää yhteyttä yhdessäkään lomakkeessa kysytyn leikin kohdalla.

Vastaajien iällä havaittiin olevan tilastollisesti merkitsevä yhteys lasten eliöillä leikkimisen rajoittamisen suhteen: $X^2(3) = 9.410$; $p < .024$, Cramer's $V = .188$. Vastaajat, jotka kuuluivat 36-45-vuotiaiden ikäryhmään, olivat tyypillisesti sallivampia lasten eliöillä leikkimisessä (ASR 2.8). Iällä ei ollut tilastollisesti merkitsevää yhteyttä muihin kyselylomakkeessa esitettyjen leikkien rajoittamiseen.

TAULUKKO 5. Ristiintaulukointi ikäryhmien yhteydestä eliöillä leikkimisen sallimiseen

Vastaajien (N = 265) iän yhteys eliöleikkien sallimiseen			
Vastaajan ikäryhmä	Sallii (N)	Kieltää (N)	Yhteensä (N)
Alle 26-vuotiaat	20	8	28
26-35-vuotiaat	67	17	84
36-45-vuotiaat	82*	9**	91
Yli 46-vuotiaat	45	17	62
Yhteensä (N)			265

* Odotettua suurempi, sovitettu standardoitu jäännös > 2

** Odotettua pienempi, sovitettu standardoitu jäännös < -2

Tutkittaessa vastaajan päiväkodin sektorin yhteyttä eliöillä leikkimisen rajoittamiseen saatiin khiin neliö -testin mukaan tulokseksi, että päiväkodin sektorilla on tilastollisesti merkitsevä yhteys ainoastaan eliöleikeissä ($X^2(1) = 16.745$; $p < 0.001$, Cramer's $V = .260$). Lasten leikkiessä hyönteisillä ja muilla eliöillä, kunnallisella sektorilla työskentelevät olivat tyypillisesti sallivampia kuin yksityisissä päiväkodeissa työskentelevät (ASR 4.1; -4.1).

TAULUKKO 4. Ristiintaulukointi päiväkodin sektorin yhteydestä eliöillä leikkimisen sallivuuteen

<u>Vastaajien (N = 248) päiväkodin sektorin yhteys eliöillä leikkimisen sallivuuteen</u>			
Päiväkodin sektori	Sallii (N)	Kieltää (N)	Yhteensä (N)
Kunnallinen	175*	27**	202
Yksityinen	28**	18*	46
Yhteensä (N)			248

* Odotettua suurempi, sovitettu standardoitu jäännös >2

** Odotettua pienempi, sovitettu standardoitu jäännös < -2

Tutkittaessa vaikuttaako koulutustausta leikkien rajoittamiseen, saatiin tulokseksi, että koulutustaustalla on tilastollisesti merkitsevä yhteys painileikkien rajoittamisessa ($X^2(2) = 13.289$; $p < 0.001$, Cramer's $V = .235$). Painileikkien suhteen yliopistotaustaiset vastaajat olivat tyypillisesti sallivampia (ASR 3.2), kun taas AMK-taustaiset vastaajat olivat kieltävämpiä (ASR -3.4). Muiden leikkien kohdalla koulutustaustalla ei löydetty tilastollisesti merkitsevää yhteyttä leikkien rajoittamiseen.

TAULUKKO 6. Ristiintaulukointi koulutustaustan yhteydestä painileikkien sallivuuteen

<u>Vastaajien (N = 241) koulutustaustan yhteys painileikkien sallimiseen</u>			
Koulutustaso	Sallii (N)	Kieltää (N)	Yhteensä (N)
Yliopisto	91*	5**	96
AMK	71**	22*	93
Toinen aste	45	7	52
Yhteensä (N)			241

* Odotettua suurempi, sovitettu standardoitu jäännös >2

** Odotettua pienempi, sovitettu standardoitu jäännös < -2

Kyselyyn vastanneiden taustatiedot eivät useimmissa tapauksissa vaikuttaneet vastaajien näkemyksiin leikkien rajoittamisessa, mikä näkyy siinä, että analyysien perusteella havaittiin ainoastaan kolme tilastollisesti merkitsevää yhteyttä.

5.4 Haastateltavien näkemyksiä omaehtoisen leikin rajoittamisesta varhaiskasvatuksessa ja omassa päiväkodissa

Haastattelun yksi pääteema oli, kuinka leikkien rajoittaminen näkyi heidän päiväkodissaan sekä heidän omassa kasvatusajattelussaan. Haastateltavilta kysyttiin, että onko heidän päiväkodissaan joitakin leikkejä mitä kielletään. Haastateltavat mainitsivat kolme leikkiä: 1) lumisota ja lumipallojen heittäminen 2) painiminen 3) sisällä juoksentelu. Haastateltavat eivät pitäneet edellä mainittuja leikkejä suoraan kiellettyinä vaan korostivat, että niitä tulisi valvoa sekä tilanteen vaatiessa rajoittaa. Perusteluna rajoittamiseen kaikissa näissä leikeissä oli lasten turvallisuus. Haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että leikkiä valvovan aikuisen on heti puututtava leikkiin, jos näyttää että tilanteessa voi sattua fyysistä vahinkoa tai jos leikki muuttuu liian riehakkaaksi.

Esimerkki 2.

H2: "Meillä isommilla alkaa olemaan semmosta painimista, tai ehkä se on sitä, se kuuluu siihen leikkiin. Ehkä sitä ei kokonaan kielletä, mutta ainakin siihen aikuinen puuttuu ja yritetään keskustella millä tavalla...että mikä siinä leikissä on se idea, kun siinä painitaan ja ollaan kontaktissa"

Haastattelija: "Niin kyllä"

H2: "Koska se on myös niin, että ne kokeilee omia rajojaan ja välttämättä voimankäyttö ei ole aina sitä mitä ne ehkä luulee ja... sitten voi sattua. Se on ehkä semmoinen rajoitettava leikki"

Haastattelija: "Eli kuitenkin suoraan ei kielletä"

H2: "Niin"

Keskustelussa toistui tilannekohtaisen arvioinnin merkitys leikkejä valvoessa. Haastateltavat kokivat, etteivät he halunneet suoraan kieltää leikkejä, vaan antaa lapsille mahdollisuus leikkiä myös näitä *kyseenalaisia* tai *rajoitettavia* leikkejä. Leikin kieltämisen sijaan, leikkiä voisi muokata turvallisempaan tai sallittavampaan suuntaan. Esimerkiksi lumisodan sijaan ehdotettaisiin lapsille lumipallojen heittäminen seinään tai aidan yli.

Haastateltavilta kysyttiin myös, onko nykyisessä tai jossakin aiemmassa päiväkodissa tullut vastaan leikkisääntöjä, mitkä ovat ihmetyttäneet heitä. Ky-

symystä tarkennettiin niin, että ovatko he esimerkiksi kyseenalaistaneet päiväkodin tai toisen varhaiskasvattajan linjan jonkun leikin sallimisen tai kieltämisen. Yksi haastateltava mainitsi, ettei hän ole kyseenalaistanut päiväkodin tai muiden varhaiskasvattajien sääntöjä, mutta on usein pohtinut omia asenteita leikkien sallimisissa. Haastateltava pohti, ettei oma linja ole aina yhdenmukainen kaikkien leikkien rajoittamisen kohdalla. Toinen haastateltava oli yhtä mieltä tästä ja sanoi huomanneensa samankaltaista toimintaa omalla kohdallaan.

Esimerkki 3.

H3: "Vaikee sanoa koska, ehkä sillei itseni kanssa käyny semmosta keskustelua että miksi...tai sillein huomannut, että on joskus aikasemmin antanu leikkiä ja joskus sit taas kieltää...sitä miettii, että miksi nyt mä kiellän, kun viime viikollakin (samat lapset) leikki sitä. Siinä on joku aspekti mikä muuttaa sen että siinä on joku uusi riski tai.."

Haastattelija: "Eli tilannekohtaisesti?"

H2: "Se siinä just on"

H3: "Niin"

H2: "Se on ihan sama meilläkin. meillä taas isommat huomaa sen, että "hei että eilenhän me tehtiin tuota miks ei me tänään saadakaan?". Sitä yrittää jollain tavalla perustella ja [naurahtaa] siinä ei välttämättä ole mitään konkreettista vaan sillä hetkellä... et ei onnistukaan"

Leikkisääntöjä koskevaa linjan vaihtelua perusteltiin leikkitalanteen tapauskohtaisella arvioinnilla. Varhaiskasvattajan tehtäväksi nähtiin arvioida, että onko leikki nimenomaan siinä tilanteessa ja paikassa sopiva. Kuten Esimerkissä 3 käy ilmi, aiemmin sallitun leikin kieltäminen herättää lapsissa hämmennystä. Näissä tilanteissa haastateltavat näkivät tärkeäksi selittää ja perustella lapselle omat ratkaisut.

Keskustelussa nousi tämän jälkeen aiheeksi leikkitelineitä ja liikuntaleikkejä koskevat säännöt. Yksi haastateltavista mainitsi, että säännöt ovat usein määritelty lapsen iän mukaan eikä lapsen taito- tai kehitystasoa oteta välttämättä huomioon. Haastateltavat kokivat, että kasvattajilla tai aikuisilla on usein ennakkoluuloja lapsia ja heidän taitojaan kohtaan, mikä rajoittaa leikkitalanteita.

Esimerkki 4.

H1: ”Mä ehkä tosta rajoittamisesta mietin aina tuota kiipeilytelinettä. (tai) kiipeilyleikkejä ja liikuntaleikkejä. meillä on tiettyjä sääntöjä, että saa vaikka kiivetä kolmannelle puolapuulle, kun on kolmevuotias, mutta periaatteessa se kolmevuotias voisikin kiivetä sinne viidennelle puolapuulle (taitojensa perusteella). Sitten joku viisivuotias ei voisi missään nimessä kiivetä sinne viidennelle, vaikka se saisi luvallisesti... että sen (ehkä) pitäisikin jäädä sinne kolmannelle (puolapuulle). Nämä on ehkä semmosia mitä meidän pitäisi tarkentaa. Että enemmän se lapsen taitotaso (merkitsisi), leikissä kun leikissä.”

Haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että säännöt tulisi ennemmin määritellä aina kunkin lapsen taitotason mukaisesti, ja että ikätason mukaisesti määritellyt säännöt eivät ole järkeviä. Keskustelussa korostui, että tällaiset säännöt rajoittavat leikkiä kielteisellä tavalla, ja että lapset eivät pääse kehittymään omien taitojensa mukaisesti. Iän mukaisesti määritellyt sääntöjä kutsuttiin *keinotekoisiksi rajoiksi* ja niiden sijaan tulisi arvioida lapsia tapauskohtaisesti ja sääntöjen tulisi olla lapsikohtaisia.

Haastateltavilta tiedusteltiin lopuksi, onko heidän mielestään asenteet leikkien rajoittamiseen muuttuneet heidän työuran tai elämän aikana. Haastateltavat kokivat, että yleiset asenteet vaihtelevat ajan mittaa edestakaisin. Välillä asenteiden nähdään olevan sallivampia, minkä jälkeen linja muuttuu taas hetkeksi rajoittavammaksi. Tällaista edestakaista vaihtelua yleisissä asenteissa nähtiin tapahtuvan pitkällä aikavälillä. Haastattelussa nousi esiin myös huomio, että jo yhden vuoden sisällä omassa ryhmässä linja leikkien rajoittamisessa vaihtelee. Vuoden alussa linjan nähtiin olevan sallivampi, mikä vähitellen muuttuu taas hieman kieltävämpään suuntaan, koska tuntemus lapsiryhmästä lisääntyy. Loppuvuodesta asenteiden nähtiin muuttuvan taas hieman sallivammaksi.

Haastateltavat eivät kokeneet, että leikin rajoittamiseen liittyvien asenteiden muutokset johtuisivat lasten leikeistä tai heidän käyttämistä leluista, vaan että taustalla olisi kasvattajien ja yhteiskunnan asenteiden muutokset. Haastateltavat korostivat, että leikit ovat vuosikausia olleet hyvin samanlaisia. Leikki-

välineiden, teemojen ja lasten mielenkiinnonkohteiden todettiin muuttuvan vuosittain, mutta leikkien sisällön nähtiin olevan aina hyvin samankaltaista.

Esimerkki 5.

H2: "Semmoset teemat nimenomaan. Hahmot tai sellaset saattaa tulla nykymaailmasta, mutta tavallaan ne samat taistelut tai hoivaamiset ja muut siellä säilyy"

H3: "Nimenomaan "

Haastattelija: "Leikki on samaa mutta välineet ja teemat vaihtuu?"

H2: "Niin kyllä"

H1: "Varmaan just sitä hoiva-, rakentelu-, autoleikkiä... millon ne on mitäkin monsteriautoja, tai ne niin kun vaihtuu"

H2: "Niin"

H3: "Leikkiteemat varmaan silleen (vaihtuu), mutta en mä tiedä tosta sallivuudesta. Ehkä se on siitä vuodesta kiinni."

Haastateltavat pohtivat rajoittavatko vanhemmat lasten tilaa ja vapautta nykypäivänä enemmän kuin heidän lapsuudessaan. Vanhempien asettamien rajojen muisteltiin olleen väljempää kuin nykyään, ja että lasten toiminta ja liikkuminen oli ennen vapaampaa. Haastateltavat toivat esiin myös nykypäivänä yleistyneet matkapuhelimet, mitkä eivät olleet vielä yleisiä heidän lapsuudessaan. Vanhempien rajoittamismahdollisuuksien nähtiin olevan nykypäivänä nimenomaan matkapuhelimien vuoksi paremmat kuin ennen.

5.5 Varhaiskasvattajien näkemyksiä tämän tutkimuksen kyselylomakkeesta saaduista tuloksista

Haastattelun aikana nostettiin esiin muutamia kyselylomakkeessa saatuja tuloksia. Koska aikaa oli rajallisesti, kaikkia kyselylomakkeen kysymyksiä ja tuloksia ei voitu ottaa mukaan keskusteluun. Haastateltaville esitetyt kyselylomakkeen tulokset valittiin kolmella eri perusteella: 1) Etukäteen valittiin esitettäväksi kysymyksiksi ne tulokset, mitkä olivat tilastollisesti merkitseviä. 2) Kysymyksen tulokset olivat yllättäviä. 3) Jos haastateltavat toivat itse keskustelussa esiin kyselylomakkeeseen sisältyneen leikin.

Kysyttäessä haastateltavilta heidän päiväkodissaan kiellettyjä leikkejä, yksi haastateltavista toi esiin, että leluaseiden tuominen päiväkotiin on puhututtanut heitä. Haastateltaville esiteltiin tämän jälkeen kysymyslomakkeen kaksi aseleikkejä koskevaa kysymystä (ks. liite 1, kysymykset 3 & 4). Samalla kerrottiin kyselylomakkeesta saatu tulos, että pyssyleikit kielletään herkemmin, jos lapsi käyttää leikissä aselelua. Haastateltavat eivät pitäneet pyssy- ja sotaleikkejä täysin kiellettävinä leikkeinä, mutta pohtivat ovatko ne nimenomaan päiväkotiin sopivia leikkejä. Esiin nousi huoli siitä, että pyssyleikit saattavat olla muiden lasten mielestä epämieluisaa. Haastateltavat korostivat, että pyssyleikit vaativat ryhmän aikuisilta valvomista ja tarkempaa havainnointia. Lisäksi koettiin tärkeänä olla tietoisia siitä, millaista pyssyleikkien sisältö on. Jos leikki vaikuttaa olevan vain ampumista tai ”räiskimistä”, eikä tiedetä mitä lapset siinä tarkalleen leikkivät tai matkivat, tulisi kasvattajien puuttua leikin kulkuun.

Esimerkki 6.

H1: ”toisaalta oon ihan samaa mieltä, että niinkun aseleikit/pyssyleikit totaalisesti ei (päiväkodissa), mutta sitten toisaalta mä näen myös sen, että se kiinnostaa kuitenkin lapsia, ja että onko se sitten semmoinen, että se voi olla turvallisessa ympäristössä tietty leikki hyväksytykin. mä en lähtis sitä totaalisesti kieltämään, jos ihan mielipidettä kysytään, koska se kuuluu kuitenkin jollain tavalla siihen [hymähtää] kasvuun ja kehitykseenkin ja se kiinnostaa jollain tapaa. Mut sit se, että se olisi sitten aikuisen ohjaamaa tai turvallisessa tilanteessa. Että se ei olisi semmoista taisteluleikkiä, et sillä ei oo päätä eikä häntää. Koska sitten ei tiedetä yhtään mitä siinä tapahtuu. Ettei se olis vaan joku mallin toistaminen, vaan et siinä on selkeät säännöt ja selkeä tilanne siinä...mutta ehkä ei päiväkotiin.”

H3: ”Niin. Oon sillein samaa mieltä että, että monesti mitä nyt meidän ryhmässä leikitään niitä pyssyleikkejä, oon niille sanonut että ”näkymättömiä vihollisia vastaan sitten ammutte”. Tai sit jos ne on kahdestaan tai kolmestaan selkeesti. Jos ne menee niinkun muita ampumaan ja muut ei siitä välttämättä tykkää. siinä monesti tulee se että ”nuo ampuu meitä”. Niin sitten mieluummin niitä näkymättömiä vastaan. Onko se sitten härkkimistä tai kiusaamista, se toisen ampuminen. Että jos ne (lapset) osaa yhtään avata sitä, mitä ne hakee sillä ampumisella (niin voisi sallia).”

Pyssyleikin muokkaaminen ja leikin kehittäminen nähtiin yhtenä vaihtoehtona kieltämiselle. Jos ryhmän aikuiset ovat tietoisia leikin sisällöstä ja ymmärtävät lasten motiiveja, pyssyleikit eivät näyttäydy yhtä kielteisinä kasvattajille.

Haastateltavilta kysyttiin myös, millainen merkitys pyssyleikeissä käytetyllä lelulla on ja vaikuttaako se leikin rajoittamiseen. Haastateltavat olivat samoilla linjoilla kyselyyn vastanneiden kanssa ja pitivät aselelujen käyttämistä huonompana vaihtoehtona muille leikkivälineille. Aseleluilla leikkimisessä mainittiin olevan vähemmän tilaa mielikuvitukselle, sekä leikin kehittyminen koettiin olevan epätodennäköisempää, kun kyseessä on yhteen tarkoitukseen kehitetty lelu.

Esimerkki 7.

H3: "Se on varmaan jotenkin niin paljon aikuisen mielestä sitten lähempänä sitä oikeeta ja..."

H2: "Niin kyllä... ja sit kun siinä leikissä onkin joku vaikka keppi, mikä on se ase, niin se voi äkkiä muuntautua joksikin muuksikin siinä leikissä... Sit kun se on konkreetisesti joku (ase) niin se on helpommin vain se, eikä se siitä enää kehity."

Haastattelija: "Hyvä pointti. Se maila voi muuttua...vaikka ihan vaan mailaksi"

H2: "Niin kyllä"

H1: "Ehkä sillä on enemmän tilaa mielikuvitukselle, kun se on joku muu kuin ase.

Koska sitten kun se on ase näköinen ase, niin sittenhän se on jostain saatu varmaan se mallikin, että mitä tällä tehdään tai mihin se johtaa."

Keskustelun perusteella aidon näköiset, oikeaa asetta jäljittelevät lelut eivät vain näyttäydy aikuiselle kielteisellä tavalla, vaan myös köyhdyttävät leikkiä ja vievät tilaa luovuudelta. Nämä syyt voivat mahdollisesti selittää kyselylomakkeessa nähtyjä merkittäviä eroja pyssyleikkien rajoittamisessa. Yksi haastateltava mainitsi lisäksi lapsen iän vaikuttavan aseleluilla leikkimisen rajoittamiseen.

Esimerkki 8.

H3: "Se on varmaan vähän myös siitä iästä kiinni, että minkä ikäiset lapset. Kyllä se aika karulta näyttäisi, jos tuolla noin viisivuotiaat semmoisen oikean näköisen Uzin kanssa juoksis ja ampuis."

Kyselyyn vastanneista valtaosa piti tappeluleikkejä hyväksyttävänä leikkinä ja myös haastateltavat kokivat kyseiset leikit sallittavina. Keskustelussa painotettiin, että tappeluleikit ja ne hahmot mitä tappeluleikeissä matkitaan, ovat lapsille hyvin tärkeitä. Taisteluleikkien rajoittaminen nähtiin olevan tarpeen vain, jos leikki muuttuu liian riehakkaaksi ja riski vahingoittua kasvaa.

Esimerkki 9.

H3: "Just se samaistuminen niihin hahmoihin, että ne on kaikkivoipaisia. Leikitään sitä että pystytään juosta salaman nopeasti, hyppimään katolle ja sit taisteluja, että siinä ohjelmassa taistellaan ja että näitten kuuluu tapella"

Kyselylomakkeen tuloksista esiteltiin myös havainto, minkä mukaan kunnallisessa päiväkodissa työskentelevät ovat sallivampia hyönteisillä ja muilla eliöillä leikkimisen suhteen. Haastateltavat pitivät tätä kyselylomakkeesta saatua tulosta hyvin yllättävänä. Haastateltavat kokivat kysymyksen myös vaikeaksi, eivätkä osanneet sanoa, mikä voisi selittää kunnallisessa ja yksityisessä sektorissa työskentelevien vastaajien eroja koskien "ötökkäleikkien" rajoittamista. Yksityisillä päiväkodeilla on monesti erilaisia teemoja ja suuntauksia, ja sitä pidettiin yhtenä mahdollisuutena erojen ilmenemiseen.

Esimerkki 10.

H1: "Onko jotain tiettyä suuntausta esimerkiksi yksityisillä. Liittykö arvomaailmaan? Tämmönen tulis mieleen, että rajotettais jollain tavalla enemmän. Yksityisillä on joku suuntaus monesti, tuli heti mieleen muutamia..."

H2: "Niin en mä muuta keksi"

H1: "Niin ei muuta tule mieleen"

H1: "Oisin melkein kuvitellut ehkä toisin päin"

H2: "Niin minäkin"

Toinen haastateltavien mielestä yllättävä havainto kyselylomakkeesta oli lääkeleikkien saamat lukuisat maininnat avoimissa vastauksissa. Kaikki olivat yhtä

mieltä, että lääkarileikkejä ei tulisi kieltää. Lääkarileikkien mainittiin olevan hyödyllinen tapa opetella tuntemaan ihmiskehoa, ja sen olevan lapsille hyvin luonnollista. Leikkiin puuttumista pidettiin ajankohtaisena siinä tapauksessa, jos leikissä ilmenee epäasiallista koskettelua tai toisen henkilökohtaisten rajojen rikkomista. Tämä oli myös kyselylomakkeeseen vastanneilla yleisin perustelu lääkarileikkiin puuttumisessa tai kieltämisessä.

Haastateltaville kerrottiin, kuinka pihan leikkelineissä leikkimistä oli useiden vastaajien mukaan rajoitettu heidän päiväkodeissaan. Tämä synnytti heti keskustelua heidän omista keinusäännöistään, joiden todettiin tarvitsevan selvennystä. Haastateltavat olivat yhtä mieltä, että keinuissa lasten iällä ja taitotasolla nähtiin olevan vaikutusta sille, kuinka keinoja saa käyttää. Lisäksi ”isompien” lasten seisaaltaan keinumista sanottiin rajoitettavan silloin, kun pienemmät lapset ovat samaan aikaan ulkona, jotta heidän antama esimerkki kannustaisi turvallisempaan ja oikeaoppiseen keinumistyyliin.

Kyselyn avoimissa vastauksissa mainittu, liukumäessä pääedellä laskeminen, oli taas haastateltavien mukaan kiellettyä myös heidän päiväkodissaan. Haastateltavat kuitenkin kyseenalaistivat tämän heidän oman säännön ja ihmettelivät, miksi liukumäessä laskemista ylipäätään rajoitetaan. Tämän oman säännön perustelu osoittautui vaikeaksi ja se herätti jopa huvittuneisuutta haastateltavissa.

Esimerkki 11.

H1: ”Mut sekin et miks tosta liukumäestä... kun se on niin älyttömän matala, niin miksi siitä ei saa laskea mahallaan?”

H2: [nauraa]

H3: ”En mä tiiä” [nauraa]

H1: ”Miks siitä pitää mennä istualtaan, kun et sä voi tippua enempää istutko vai makaatko. Matalammaltahan sinä tiput, jos sinä mahaltaan menet, kun että istut”

H3: ”Se on vaan että suoraan menee suuhun hiekkaa tai lunta [nauraa]... mut ni-menomaan”

H2: ”Siinäkin ehkä uudestaan miettiä sääntöjä”

Pihasääntöjä pidettiin turhan *jyrkinä* ja *vanhanaikaisina*, sekä niiden päivittäminen nostettiin kahteen kertaan esiin keskustelun aikana. Leikkitelineitä koskevia sääntöjä perusteltiin turvallisuuden näkökulmasta, mutta samalla myönnettiin leikkitelineiden sisältävän hyvin pienen loukkaantumisriskin. Pihavälineitä koskevat säännöt kyseenalaistettiin ja niiden katsottiin olevan liian tiukkoja. Keskustelun myötä päiväkodin pihasääntöjen uudelleen tarkastelu ja päivittäminen nähtiin tarpeelliseksi.

7 POHDINTA

Tässä tutkimuksessa oletuksena oli, että päiväkodissa on leikkejä, joita lapsilta kielletään tai ainakin rajoitetaan jossain määrin. Oletettiin myös, että varhaiskasvattajien näkemykset ovat erilaisia ja mielipiteet leikin rajoittamisen suhteen ovat vaihtelevia. Tässä tutkimuksessa selvitettiin kyselylomakkeen avulla, millaisia leikkejä päiväkodissa kielletään ja kuinka vastaajien mielipiteet jakautuvat. Kyselylomakkeeseen sisällytettiin leikkejä, joiden oletettiin jakavan jossain määrin vastaajien mielipiteitä ja avoimilla kysymyksillä haettiin täydentävää tietoa vastaajilta. Ryhmähaastattelulla hankittiin tarkempaa tietoa ja perusteluja liittyen leikkien rajoittamiseen varhaiskasvatuksessa. Lisäksi haluttiin kuulla millaisia ajatuksia kyselylomakkeen tulokset herättävät varhaiskasvattajissa, sekä mitä syitä he näkevät tulosten taustalla. Tässä luvussa tarkastellaan saatuja keskeisiä tuloksia sekä tehdään johtopäätöksiä niiden pohjalta. Lopuksi arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta sekä pohditaan jatkotutkimusmahdollisuuksia.

7.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

7.1.1 Tutkimuksen tuloksien tarkastelu

Tutkimuksen tuloksia on vaikea verrata aiempaan tutkimustietoon, sillä suomen- tai englanninkielistä aiempaa tutkimusta ei löytynyt. Tässä tutkimuksessa tutkimustulokset vahvistivat oletusta, ettei varhaiskasvattajilla ole yhtenäistä linjaa leikkisäännöissä, ja että osa leikeistä jakaa hyvin selkeästi kasvattajien mielipiteet. Lähes kaikki etukäteen oletetut kyseenalaiset tai ei-toivotut leikit mitä tutkimuksen kyselylomakkeessa esitettiin, jakoivat selkeästi vastaajien mielipiteitä eikä tutkimukseen osallistuneet varhaiskasvattajat olleet yksimielisiä yhdenkään leikin rajoittamisessa. Osa kyselylomakkeessa kysytyistä, oletettavasti ei-toivotuista leikeistä, sai varmistuksen, että ne todella ovat epätoivot-

tuja enemmistön mielestä. Leikeistä kielletyimpinä pidettiin päihdeaiheisia leikkejä, lelupyssyillä leikkimistä sekä lumisotaleikkiä. Avoimissa vastauksissa mainittiin lääkärileikit sekä muut seksuaalisuuteen viittaavat leikit.

Lisäksi saatiin myös näyttöä, että jotkut ei-toivotuiksi oletetut leikit eivät mahdollisesti ole niin epätoivottuja, kuin aluksi oletettiin. Tutkimuksessa esitetyistä leikeistä vastaajat pitivät hyväksyttävimpinä leikkeinä leikkitelineissä sekä puissa kiipeilyä, painileikkejä sekä hyönteisillä leikkimistä. Mutta toisaalta, vaikka enemmistö piti näitä leikkejä hyväksyttävinä, mainittiin ne kaikki kuitenkin rajoitettavina tai kielletyinä leikkeinä kyselylomakkeen avoimissa kysymyksissä ja ryhmähaastattelussa. Esimerkiksi leikkitelineissä leikkimistä rajoitettiin odotetusti kyselylomakkeeseen vastanneiden kesken vähiten, mutta silti ryhmähaastattelussa nousi esiin, että niihinkin liittyy rajoittavia sääntöjä. Haastateltavat pitivät pihäsääntöjä kuitenkin kyseenalaisina ja kokivat, että heidänkin päiväkodissaan olisi tarve pihäsääntöjen päivittämiselle.

Toinen odotettavissa oleva tulos oli kielteinen suhtautuminen pyssyleikkeihin, mutta yllättävää oli, kuinka paljon aselelujen käyttäminen vaikuttaa pyssyleikkien rajoittamiseen. Tämän tutkimuksen perusteella voidaan katsoa, että asenteet pyssyleikkejä kohtaan eivät ole yhtä kielteisiä, kuin aseleluj^a kohtaan. Tätä tulosta saattaa ainakin osittain selittää haastateltavien lastentarhanopettajien esittämät näkemykset. Aidon näköiset aseet koettiin näyttäytyvän aikuisen silmään kielteisinä, eikä leluaseiden yksipuolinen käyttötarkoitus edistä leikin kehittymistä tai mielikuvituksen käyttämistä. Pyssylelujen kieltämistä perusteltiin siis omien periaatteiden ja mielipiteiden lisäksi myös pedagogisesta näkökulmasta. Nämä perustelut saattavat olla myös monien kyselyyn vastanneiden mielipiteiden taustalla.

Tässä tutkimuksessa yhteyksiä vastaajien taustatietojen ja leikkien rajoittamisen välillä löytyi yllättävän vähän. Joitakin tilastollisesti merkitseviä yhteyksiä kuitenkin löytyi. Varhaiskasvattajan iällä todettiin olevan yhteys lasten hyönteisillä leikkimisen rajoittamiseen. Ikäryhmään 36-45-vuotiaat kuuluvat olivat hyönteisillä leikkimistä kohtaan sallivampia kuin muiden ikäryhmien edustajat. Tästä yhteydestä on kuitenkin vaikea tehdä johtopäätöksiä, eikä tu-

lostasta voidaan näyttöön koon vuoksi pitää perusjoukkoon yleistettävänä, mutta yksi mahdollinen syy yhteyden taustalla voi olla heidän lapsuudessaan tai opiskeluaikana yhteiskunnassa vallinneet arvot ja asenteet.

Hyönteisleikkeihin liittyen löytyi myös toinen hyvin yllättävä ja mielenkiintoinen yhteys. Kunnallisella sektorilla työskentelevät olivat sallivampia hyönteisleikeissä kuin yksityisellä sektorilla töissä olevat. Haastateltavat lastentarhanopettajat pitivät yksityisten päiväkotien erilaisia suuntauksia mahdollisena syynä havaittuihin eroihin. Voi olla mahdollista, että kunnallisilla päiväkodeilla on yhteneväisempi linja leikkisääntöjä koskien. Toisaalta kunnalliset ja yksityiset päiväkodit noudattavat samoja paikallisia varhaiskasvatussuunnitelmia, mutta yksityisen sektorin vaihtelevat teemat ja painotukset saattavat hyvin vaikuttaa arvomaailmaan tai leikkisääntöihin. Esimerkiksi luontokasvatusta painottavassa päiväkodissa eliöillä ja kasveilla leikkimistä koskevat sääntöt voivat olla hyvin erilaisia verrattaessa esimerkiksi musiikki- ja taidepainotteiseen päiväkotiin. On kuitenkin syytä huomioda, että tässä tutkimuksessa yksityisessä päiväkodissa työskenteleviä oli huomattavasti vähemmän kuin kunnallisella sektorilla ja havaitut erot saattavat johtua myös tästä syystä.

Tässä tutkimuksessa saatiin tulokseksi, että koulutustaustalla on vaikutus lasten painileikkien sallimista koskeviin asenteisiin. Yliopistotaustaisilla vastaajilla oli sallivampi näkemys painileikkien rajoittamiseen. Tätä tulosta voi selittää mahdollisesti koulutuksien sisällön eroavaisuudet. Ero ei kuitenkaan ollut niin merkittävän suuri, että siitä voisi vetää tarkempia johtopäätöksiä.

Tässä tutkimuksessa omaehtoinen leikki määriteltiin jakautuvan Brussonin ym. (2012, 3136) esittämän tavan mukaisesti kolmeen muotoon: fyysisiin leikkeihin, esineleikkeihin sekä roolileikkeihin. Tämän omaehtoisen leikin kolmijaon pohjalta voidaan tarkastella, mitä ei-toivottuja leikkejä näihin ryhmiin sisältyy tämän tutkimuksen tulosten perusteella. Fyysisiin ei-toivottuihin leikkeihin sisältyivät riehumis- ja peuhuleikit, lumisota sekä leikkilineiden ”väärinkäyttö”. Sen sijaan ei-toivottuja esineleikkejä olivat ainoastaan pyssyleikit, kuten etukäteen oletettiin. Tähän ryhmään voisi kuitenkin liittää myös hyönteisillä leikkimisen. Toisaalta elävillä eliöillä leikkimisen voisi kategorisoida myös

tutkimiseksi, mutta toisaalta taas lapselle hyönteiset voivat leikissä toimia samalla tavalla leikkivälineenä kuin elottomat lelutkin. Roolileikkeihin sisältyi useampia ei-toivottuja leikkejä. Rajoitettavina nähtiin lääkarileikit ja ”aikuisten maailmaan” liittyviä teemoja, kuten päihteitä, väkivaltaa ja seksuaalisuutta sisältäviä leikkejä.

7.1.2 Johtopäätökset

Johtopäätöksenä voidaan pitää sitä, että varhaiskasvattajilla on hyvin subjektiivinen näkemys leikkien rajoittamiseen sekä leikkisääntöihin. Päiväkotien välillä näyttäisi olevan eroja leikkiä koskevissa säännöissä. Haastattelun ja kyselylomakkeen avointen vastausten perusteella yksi yhteinen piirre varhaiskasvattajien näkemyksissä näyttäisi olevan se, että leikkiin puuttumisen nähdään olevan tilannekohtaista ja lasten yksilölliset erot, kuten ikä, kehitys- tai osaamistaso vaikuttavat päätökseen kieltää leikkejä.

Tulosten perusteella kasvattajilla näyttäisi olevan ristiriitaisia näkemyksiä leikin rajoittamiseen koskevissa päätöksissä. Leikin rajoittamista perusteltiin tyypillisesti kahdella tavalla: 1) leikkien kieltämistä perusteltiin leikin sisällön ja teemojen haitallisuudella tai fyysisen vahingon riskillä, ja 2) leikkien sallimista perusteltiin leikin tarjoamalla kehityksellisillä hyödyillä sekä lapsen tarpeella oppia huolimatta mahdollisista riskeistä. Varhaiskasvattajat vaikuttaisivat tutkimuksen tulosten perusteella olevan hyvin tietoisia eri leikkien kehityksellisistä hyödyistä. Vastauksissa näkyi, että leikkejä ei usein haluttu täysin kieltää, vaan sen sijaan leikin muokkaaminen nähtiin mielekkäämpänä vaihtoehtona. Kasvattajat myös tiedostivat eri leikkeihin liittyvät riskit ja muun muassa Vasun edellyttämä vastuu turvallisen kasvatuksen tarjoamisesta näkyi varhaiskasvattajien kasvatusajattelussa.

Tutkimuksessa ei voida tarkkaan erotella, mitä tyttöjen ja poikien suosimia leikkejä pidetään ei-toivottuina tai kiellettyinä. Tutkimusten mukaan poikien suosimia erilaisia fyysisen leikin muotoja sekä pyssyleikkejä pidettiin kuitenkin ei-toivottuina. Median tarjoamat mallit ja leikkien sisällöt näkyi varhaiskasvattajien vastauksissa. Lastenohjelmiin – etenkin pojille suunnatuun –

sisältyy monesti taistelua ja väkivaltaa, mitä tutkimukseen osallistuneet pitivät jossain määrin ei-toivottuina.

7.2 Tutkimuksen yleistettävyyttä, luotettavuus ja rajoitukset

Tähän tutkimukseen kyselylomakkeella kerättyä saatu aineisto (N = 268) oli suhteellisen suuri, ottaen huomioon, että kyseessä oli kandidaatin tutkielma ja kysely oli aktiivisena vain vajaan viikon. Vaikka havaintojen määrän puolesta tilastollisesti merkitseviä päätelmiä pystyttiin tekemään, ei tutkimuksen tuloksia kuitenkaan voida pitää yleistettävänä (ks. Metsämuuronen 2006, 254). Aineisto kerättiin osittain satunnaisotoksena, sillä tutkija ei voinut suoraan vaikuttaa siihen, ketkä kohderyhmän sisällä päättävät osallistua tutkimukseen. Toisaalta taas otantatekniikkaa ei voida pitää täysin satunnaisotoksena, koska kyselylomake linkitettiin tutkijan valitsemille Facebook -ryhmäsivustoille ja vain näihin ryhmiin kuuluvilla kohderyhmäläisillä oli mahdollisuus osallistua tutkimukseen. (ks. Metsämuuronen 2006, 51)

Käytetty mittari määrittää hyvin pitkälti määrällisten tutkimusten luotettavuutta (Metsämuuronen 2006, 57). Tarkastelen tutkimuksessa käytetyn mittarin luotettavuutta ja toimivuutta Vilkan (2007, 63; 149) teoksen pohjalta. Tässä tutkimuksessa mittari vaikutti toimivalta, sillä virheellisten tai puutteita sisältävien vastausten määrä oli pieni. Vain yksi vastauslomake täytyi poistaa aineistosta kokonaan ja osallistujilta kerätyissä taustatiedoissa puuttuvia vastauksia oli hyvin vähän. Mittarin sisältö, eli kyselylomakkeeseen valitut leikit olivat kaikki aiheellisesti valittu, vaikkakin joitakin tutkimuksen kannalta oleellisia leikkejä jäi puuttumaan. Avoimissa vastauksissa ilmeni monia varhaiskasvattajien mielestä kyseenalaisia tai kiellettäviä leikkejä, mitä kyselyä laatiessa ei osattu ottaa huomioon. Näistä leikeistä kyselylomakkeeseen olisi voinut liittää ainakin lääkärileikit ja muut seksuaalisuuteen viittaavat leikit, sillä ne saivat eniten mainintoja avoimissa vastauksissa. Valmiin ja aiemmin testatun mittarin käyttö olisi lisännyt tutkimuksen luotettavuutta, mutta koska sellaista ei ollut, luotiin tutkimuksen pohjaksi soveltuva mittari itse (ks. Metsämuuronen 2006,

57). Mittarin vahvuutta ja luotettavuutta saattoi lisätä myös informatiivinen ja selkeä saatekirje (Vilka 2007, 80).

Tämän tutkimuksen vahvuutena oli lisäksi monimetodi- ja monidatatriangulaation käyttö, mikä lisää tutkimuksen luotettavuutta ja saadun tiedon varmuutta (ks. Metsämuuronen 2006, 105). Määrällisen aineiston analyysimenetelmät valittiin sen perusteella, kuinka ne soveltuvat mitattavan asian tutkimiseen. Kahden erilaisen tutkimusotteen yhdistäminen tuottaa monipuolisempaa ja syvällisempää tietoa aiheesta ja lisää siten tutkimuksen luotettavuutta. Luotettavuutta saattoi puolestaan heikentää aiemman tutkimuksen puutteellisuus, koska tutkimustulosten keskinäinen vertailu ei tästä syystä ollut mahdollista.

Ahon ja Paavilaisen (2017, 348) mukaan ryhmähaastattelun vahvuutena nähdään ryhmän heterogeenisyys, mikä oli tässäkin tutkimuksessa vahvuus. Haastateltavissa oli molempia sukupuolia edustavia, eri ikäisiä erilaista työkokemusta omaavia ja sekä heidän roolit työyhteisössä olivat hyvin erilaiset. Haastattelututkimuksen luotettavuuteen saattoi vaikuttaa kuitenkin se, että tutkittavista yksi oli päiväkodin johtaja ja näin ollen ylemmässä auktoriteetti-asemassa. Osallistujien eriarvoiset asemat työyhteisössä saattoivat vaikuttaa keskustelun kulkuun, omien mielipiteiden ilmaisuun ja vastauksiin. Haastattelututkimuksen luotettavuutta olisi voinut lisätä monitutkija-menetelmää hyödyntämällä (Metsämuuronen 2006, 105). Useamman tutkijan suorittamana haastattelutilanne olisi voinut olla sujuvampaa ja havainnointi tehokkaampaa.

Tutkimuksen aineistossa yksi erityisesti huomiota herättävä seikka oli osallistuneiden hyvin epätasainen sukupuolijakauma, mitä monessa tapauksessa voisi pitää tutkimuksen luotettavuutta heikentävänä tekijänä. Toisaalta tässä tutkimuksessa osallistuneiden sukupuolijakauman voidaan nähdä olevan jopa hyvin todenmukainen. Tilastokeskuksen (2018) mukaan lastentarhanopettajista oli vuonna 2015 naisia 97 %, kun puolestaan tässä tutkimuksessa vastaajista naisia oli 96 %. Tässä tutkimuksessa vastaajien epätasaista, mutta realistista sukupuolijakaumaa voidaan pitää mahdollisesti luotettavuutta lisäävänä tekijänä, koska se edustaa tutkimuksen kohderyhmää hyvin. Mikäli miesten ja naisten

väläinen suhde olisi ollut tasaisempi ja miesten ollessa ylliedustettuina, olisi tutkimuksen tulokset saattaneet vääristyä.

7.3 Tutkimuksen hyödyt ja jatkotutkimushaasteet

Vaikka tämän tutkimuksen osallistujien sukupuolijakauma voidaan nähdä todenmukaisena, olisi ollut mielenkiintoista saada enemmän vastauksia myös miespuolisilta varhaiskasvattajilta, jolloin olisi voitu vertailla, onko leikin rajoittamiseen liittyvissä näkemyksissä eroja sukupuolten välillä. Tässä tutkimuksessa sukupuolen yhteyttä leikkien rajoittamiseen testattiin, mutta vähäinen miesten määrä otoksessa ei mahdollistanut vertailua. Jatkotutkimuksena voitaisiinkin vertailla eroavatko näkemykset sukupuolten välillä. Tässä tapauksessa aineisto tulisi kerätä eri tavalla siten, että vastaajissa olisi saman verran naisia ja miehiä.

Samoin kuin vastaajien sukupuolijakauma, myös työskentelypaikkakunnat jakautuivat hyvin epätasaisesti. Reilu enemmistö vastaajista oli Etelä-, Keski- tai Länsi-Suomen paikkakunnilta, kun taas Pohjois- ja Itä-Suomessa työskenteleviä vastaajia oli selvästi vähemmän. Tämän vuoksi vertailu alueiden välillä jätettiin välistä ja tiedoilla päädyttiin vain kuvaamaan, kuinka paljon eri puolilta Suomea tutkimukseen osallistuvia oli. Paikkakuntien tai alueiden välinen vertailu voisi toimia yhtenä jatkotutkimusmahdollisuutena.

Ainoastaan Internetin ja Facebook-ryhmien käyttäminen aineistonkeruukanavina mahdollisesti vaikutti siihen, minkä ikäiset henkilöt osallistuivat tutkimukseen. Tutkimukseen osallistuneista valtaosa oli alle 45-vuotiaita ja työsikäyivistä varhaiskasvattajista vanhimmat olivat aliedustettuina. Tutkimuksen voisi toteuttaa jatkossa laajemmin, keräämällä aineistoa useampien eri kanavien kautta ja mahdollistaa kaikkien varhaiskasvattajien osallistumisen tutkimukseen. Lisäksi kyselylomakkeella voisi kerätä aineistoa pidempään. Näiden muutosten myötä saataisiin huomattavasti luotettavampaa tietoa kuin tällä tutkimuksella, sillä myös tutkimukseen osallistuvien määrä olisi todennäköisesti suurempi. Tutkimus ei ainoastaan olisi luotettavampaa, mutta sillä voisi myös

mahdollisesti saada perusjoukkoon yleistettävää tietoa. Siinä tapauksessa tutkimusta voisi pitää hyvin merkittävänä, koska aiempaa tutkimusta aiheesta ei ole Suomessa tehty.

Tämä tutkimus koski varhaiskasvatuksen parissa työskentelevien asenteita ja näkemyksiä leikin rajoittamiseen, mutta tutkimuksessa ei juuri otettu huomioon lasten vanhempien näkökantaa. Voidaan olettaa vanhemmilla olevan hyvin suuri vaikutus siihen, mitä lapset leikkivät, niin kotona kuin päiväkodissäkin. Nämä vanhempien näkemykset ja leikkisäännöt voivat heijastua myös päiväkodin henkilökuntaan. Jatkotutkimuksissa voitaisiin siis tutkia ei-toivottuja ja kiellettyjä leikkejä vanhempien näkökulma huomioiden, ja esimerkiksi tutkia, kuinka vanhemmat vaikuttavat päiväkodissa kiellettäviin leikkeihin. Tutkimusaihetta voisi lähestyä myös lasten näkökulmasta. Lasten näkemykset kielletyistä leikeistä voivat olla hyvin erilaisia kuin aikuisten, siksi näiden keskenään vertaileminen voisi tuoda mielenkiintoisia tuloksia.

Rajoituksista ja puutteistaan huolimatta, tämä pienen mittakaavan tutkimus tuotti silti arvokasta tietoa vähän tutkitusta aiheesta. Tulevilla samaa aihetta käsittelevillä tutkimuksilla on mahdollisuus käyttää tämän tutkimuksen tuloksia vertailukohteena. Tutkimus oli hyödyllinen myös siinä mielessä, että jatkotutkimuksissa voidaan käyttää pohjana tässä tutkimuksessa saatuja tuloksia sekä käyttökelpoiseksi todettuja tutkimusmenetelmiä. Tutkimukseen osallistuneiden määrä, sekä heiltä saatu palaute viittaa siihen, että tutkimusaihe on tarpeellinen ja keskustelua herättävä. Tilaa aiheen syvällisempään käsittelyyn näyttäisi tulevaisuudessa riittävän.

LÄHTEET

- Aho, A. & Paavilainen, E. 2017. Ryhmähaastattelu. Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvaori (toim.) Kriisitilanteissa olevien ihmisten haastattelu. Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino. 336-356.
- Barros, R., Silver, E. & Stein, R. 2009. School Recess and Group Classroom Behavior. *American Academy of Pediatrics* 123 (2). 431-436.
- Bergman, L. R., Magnusson, D., & El-Khoury, B. M. 2003. Studying individual development in an interindividual context: A person-oriented approach. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates Publishers. Paths through life 4.
- Bodrova, E. & Leong, D. 2005. Why Children Need Play. *Scholastic Early Childhood Today* 20 (1), 6.
- Brussoni, M., Olsen, L., Pike, I., & Sleet, D. 2012. Risky play and children's safety: Balancing priorities for optimal development. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 9, 3134-3148.
- Crain, W. 2010. Theories of development. 6. painos. Boston: Pearson
- Daly, L. & Perez, L. 2009. Exposure to Media Violence and Other Correlates of Aggressive Behavior in Preschool Children. *Early Childhood Research & Practice* 11 (2).
- Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetushallitus. Saatavissa: http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/esiopetus
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Gray, P. 2017. What Exactly Is Play, and Why Is It Such a Powerful Vehicle for Learning? *Topics in Language Disorders* 37 (3), 217-228.
- Han, M., Moore, N., Vukelich, C. & Buell, M. 2010. Does Play Make a Difference? How Play Intervention Affects the Vocabulary Learning of At-Risk Preschoolers. *American Journal of Play* 3 (1), 82-105.
- Hirsjärvi S. & Hurme H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi S., Remes P. & Sajavaara P. 2009. Tutki ja kirjoita. Tammi. Helsinki.
- Hughes F. 2010. Children, play and development. 4.painos. Yhdysvallat: Sage publications.

- Hänninen, R. 2003. Leikki. Ilmiö ja käsite. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 76. Saarijärvi: Gummerus kirjapaino Oy.
- Hännikäinen, M. (2015). Iloa ja läheisyyttä: pienten lasten riehumis- ja peuhu-leikki. Lastentarhanopettajan kalenteri 2015-2016. Helsinki: PS-kustannus. 198-203.
- Mustola, M. & Rissanen, M. 2017. Mediaympäristö. Teoksessa M. Koivula, A. Siippainen & P. Eerola-Pennanen (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino Oy. 307-315.
- Kalliala, M. 1999. Enkeliprinsessa ja itsari liukumäessä: Leikkikulttuuri ja yhteiskunnan muutos. Helsinki: Gaudeamus.
- Keskinen, S., Virtanen, N. & Hopearuoho-Saajala, K. 1998. Kulttuurin ja sukupuolen vaikutus lasten lelupreferensseihin. Kasvatus: Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja 29 (5), 501-508.
- Lauer, L. 2011. Play Deprivation: Is It Happening In Your School Setting? Saatavilla: <https://eric.ed.gov/?id=ED524739>
- Lehtinen, E. & Koivula, M. 2017. Leikki yhdistää lapsia ja aikuisia. Teoksessa M. Koivula, A. Siippainen & P. Eerola-Pennanen (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Kustannusosakeyhtiö Vastapaino Oy. Tampere. 177-191.
- Lillemyr O. 2009. Taking Play Seriously: Children and Play in Early Childhood Education-- an Exciting Challenge. Information Age Publishing Inc. Saatavilla: <https://search.proquest.com/eric/docview/964186593/C28FAEA8484D4D6CPQ/2?accountid=11774>
- Little, H., Sandeseter, E. & Wyver, S. 2012. Early Childhood Teachers' Beliefs about Children's Risky Play in Australia and Norway. Contemporary Issues in Early Childhood 13 (4), 300-316.
- Metsämuuronen J. 2008. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä 2. laitos. 4 painos. Helsinki: International Methelp ky.
- MTV.fi 2008. Enemmistö kieltäisi leikkipyssyt päiväkodeissa. Saatavilla: <https://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/enemmisto-kieltaisi-leikkipyssyt-paivakodeissa/1965962#gs.SOLkc50>. Julkaistu 16.10.2008. Luettu 27.3.2018.
- National Association of Early Childhood Specialists in State Departments of Education. 2001. Recess and the Importance of Play. A Position Statement

on Young Children and Recess. Saatavilla:

<https://eric.ed.gov/?id=ED463047>

- Nicholson, J., Kurnik, J., Jevgjavikj, M. & Ufoegbune, V. 2015. Deconstructing adults' and children's discourse on children's play: listening to children's voices to destabilise deficit narratives. *Early Child Development and Care* 187, 788-797.
- Nummenmaa, L. 2009. Käyttäytymistieteiden tilastolliset menetelmät. Helsinki: Tammi.
- Pate, R.R., Pfeiffer, K.A., Trost, S.G., Ziegler, P., & Dowda, M. 2004. Physical activity among children attending preschools. *Pediatrics*, 114, 1258-1263.
- Patton, M. Q. 2002. *Qualitative Research & Evaluation Methods*. 3. painos. California: Sage Publications.
- Pelamo, E. 2014. Näkökulma: Kielletyt leikit. Kolumni. Saatavilla: <https://yle.fi/uutiset/3-7251625>. Julkaistu 23.5.2014. Luettu 27.3.2018.
- Pellegrini, A. D., & Smith, P. K. 1998. Physical active play: The nature and function of neglected aspect of play. *Child Development*, 69 (3), 577-598.
- Pietilä, I. 2017. Ryhmähaastattelu. Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvoori (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino. 111-131.
- Rantala, J. 2017. Pitäisikö lapsilta kieltää lelupyssyt ja sotaleikit, koska ne tuovat vanhemman mieleen kouluampumiset ja oikean sodan? *Helsingin Sanomat*. Saatavilla: <https://www.hs.fi/elama/art-2000005488927.html>. Julkaistu 14.12.2017. Luettu 27.3.2018.
- Rissanen, M & Mustola, M. 2017. Lastenkulttuuri. Teoksessa M. Koivula, A. Siippainen, & P. Eerola-Pennanen (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino Oy. 293-307.
- Siippainen, A. 2017. Sukupuoli ja ikä. Teoksessa M. Koivula, A. Siippainen & P. Eerola-Pennanen (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino Oy. 207-221.
- Stenroos, L. 2013. Psykologi: Terve lapsi leikkii pyssyleikkejä. Saatavilla: <https://yle.fi/uutiset/3-6482468>. Julkaistu 6.12.2013. Luettu 27.3.2018.
- Suoninen, A. 2014. Lasten Mediabarometri 2013. 0-8-vuotiaiden mediankäyttö ja sen muutokset vuodesta 2010. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. Saatavilla:

<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/lastenmediabarometri2013.pdf>

Theobald, M., Danby, S., Einarsdóttir, J., Bourne, J., Jones, D., Ross, S., Knaggs, H. & Carter-Jones, C. 2015. Children's Perspectives of Play and Learning for Educational Practice. *Education Sciences* 5, 345-362.

Tilastokeskus.fi 2018. Vuonna 2015 18–74-vuotiaiden perheellisten palkansaajien yleisimmät ammattiryhmät sukupuolen ja iän mukaan. Saatavilla: https://www.stat.fi/til/tyokay/2015/04/tyokay_2015_04_2017-10-20_tau_011_fi.html. Luettu: 12.4.2018.

Timmons, B.W., Naylor, P.J., & Pfeiffer, K.A. 2007. Physical activity for preschool children – how much and how? *Applied Physiology, Nutrition and Metabolism* 32, 122–134.

Tuomi, J. & Sarajarvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Opetushallitus. Saatavissa: http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/varhaiskasvatus/perusteet

Veiga, G., Neto, C. & Rieffe, C. 2016. Preschoolers' free play - connections with emotional and social functioning. *The International Journal of Emotional Education* 8 (1), 48-62.

Vilkka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Tammi. Saatavilla: <http://hanna.vilkka.fi/wp-content/uploads/2014/02/Tutki-ja-mittaa.pdf>

Opetushallitus 2016. Leikki esiopetuksessa. Tukimateriaali. Saatavilla: http://www.edu.fi/download/181135_leikki_esiopetuksessa_tukimateriaali.pdf.

Ostrov, J. & Keating, F. 2004. Gender Differences in Preschool Aggression During Free Play and Structured Interactions: An Observational Study. Saatavilla: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1467-9507.2004.000266.x>.

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje ja kyselylomake

Hei arvoisa varhaiskasvattaja!

Tällä kyselylomakkeella kerätään aineistoa Jyväskylän yliopiston varhaiskasvatustieteen kandidaatin tutkielmaan. Keväällä 2018 valmistuvan tutkielman aiheena on varhaiskasvattajien näkemykset koskien lasten vapaan leikin rajoittamista päiväkodeissa.

Tässä Mixed-methods tutkimuksessa halutaan saada ensinnäkin selville, mitä ovat lasten ei-toivotut leikit sekä millaisia asenteita varhaiskasvattajilla on lasten leikkien kieltämiseen liittyen. Lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan mahdollisia eroja tai yhtäläisyyksiä varhaiskasvattajien vastauksissa muun muassa eri paikkakuntien välillä. Tämän kyselylomakkeen tuloksia käytetään myös pohjana myöhemmässä jyvskyläisten varhaiskasvattajien haastatteluissa. Tutkimuksessa halutaan saada selville Teidän mielipiteitänne, joten oikeita tai vääriä vastauksia kyselyssä ei ole.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Mikäli päätät osallistua kyselyyn, on yksityisyytesi täysin suojassa. Kyselylomakkeet käsitellään luottamuksellisesti eikä vastaajien nimiä kysytä. Joitakin taustatietoja vastaajilta kysytään, mutta yksittäisiä vastaajia ei voida tunnistaa valmiista tutkielmasta tai kyselylomakkeista. Tutkimusaineisto kerätään vain tähän tutkimukseen ja vastauslomakkeet hävitetään aineiston numeraalisen tallentamisen jälkeen.

Kyselylomake ei ole kovin pitkä ja se on hyvin nopea täyttää, mutta se on erittäin tärkeä tutkimukseni kannalta. Toivon, että tähän tutkimukseen osallistuvana täytät lomakkeen rehellisesti ja omia näkemyksiäsi pohtien. Toivottavasti

tämä aihe herättää sinussakin mielenkiintoa ja kysymyksiä niin kuin se herättää minussa!

Vastaamalla kyselyyn ja lähettämällä sen, annatte luvan käyttää täyttämäne lomakkeen tietoja tutkimuksessani. Kysely on toistaiseksi voimassa ja sen päätymisestä ilmoitetaan myöhemmin.

Anssi Mikkonen

Jyväskylän yliopisto

Kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunta

Varhaiskasvatustiede

ansmikko@student.jyu.fi

KYSELY ALKAA TÄSTÄ

1.Vastaajan taustatiedot

Täytä tähän omat taustatietosi

Ikä	25 tai alle ☐
	26-35 ☐
	36-45 ☐
	46-55 ☐
	56 tai yli ☐
Sukupuoli	Nainen ☐
	Mies ☐
	En halua määrittellä ☐
Työkokemus varhaiskasvatusalalla vuosina (esim. 3)	<input type="text"/>
Työpaikkakunta	<input type="text"/>
Päiväkotini on:	Kunnallinen ☐
	Yksityinen ☐
Koulutustasoni	Yliopisto ☐
	AMK ☐
	Toisen asteen koulutus ☐

Kyselyn taustatietoja:

Alla on lista erilaisista leikeistä tai leikki-tilanteista mihin päiväkodissa saat-
taa törmätä. Kyselyssä mainitut kuvitteelliset esimerkkitalanteet EIVÄT sisäl-
lä kiusaamista, tahallista fyysistä tai henkistä satuttamista tai toisen lapsen
tarkoituksella vahingoittamista. Leikkiin osallistuvat lapset ovat sopineet
leikin säännöt keskenään.

Valitse ja rastita sinun kasvatustajatteluksesi sopivin vaihtoehto**Lapset kiipeilevät päiväkodin pihassa sijaitsevilla puilla**

1. Sallin leikin, koska

2. Kiellän leikin, koska

3. En kiellä, mutta en myöskään toivo lasten leikkivän tätä, koska

4. En osaa sanoa

Lapset kiipeilevät päiväkodin leikkikoneissa

1. Sallin leikin, koska

2. Kiellän leikin, koska

3. En kiellä, mutta en myöskään toivo lasten leikkivän tätä, koska

4. En osaa sanoa

Lasten sota- ja pyssyleikit leluaseilla (aidon näköisillä)

1. Sallin leikin, koska

2. Kiellän leikin, koska

3. En kiellä, mutta en myöskään toivo lasten leikkivän tätä, koska

4. En osaa sanoa

Lasten sota- ja pyssyleikit kepeillä/mailoilla yms.

1. Sallin leikin, koska
2. Kiellän leikin, koska
3. En kiellä, mutta en myöskään toivo lasten leikkivän tätä, koska
4. En osaa sanoa

Lasten painileikit (kilpailumielessä)

1. Sallin leikin, koska
2. Kiellän leikin, koska
3. En kiellä, mutta en myöskään toivo lasten leikkivän tätä, koska
4. En osaa sanoa

Lasten tappeluleikit (esimerkiksi matkitaan televisiosta/peleistä tuttuja hahmoja)

1. Sallin leikin, koska
2. Kiellän leikin, koska
3. En kiellä, mutta en myöskään toivo lasten leikkivän tätä, koska
4. En osaa sanoa

Lasten lumisota & lumipallojen heittäminen toisia kohti (leikissä mukana olevien lasten kesken)

1. Sallin leikin, koska

2. Kiellän leikin, koska

3. En kiellä, mutta en myöskään toivo lasten leikkivän tätä, koska

4. En osaa sanoa

Lasten leikeissä esitetään päihteiden käyttämistä (alkoholi, tupakka jne.)

1. Sallin leikin, koska

2. Kiellän leikin, koska

3. En kiellä, mutta en myöskään toivo lasten leikkivän tätä, koska

4. En osaa sanoa

Lapset leikkivät päiväkodin pihalta löytyvillä hyönteisillä, matelijoilla yms. (pyydystävät sankkoihin /ottavat käteen, mutta päästävät lopulta vapaaksi)

1. Sallin leikin, koska

2. Kiellän leikin, koska

3. En kiellä, mutta en myöskään toivo lasten leikkivän tätä, koska

4. En osaa sanoa

Jos mieleesi tuli muita tässä kyselyssä mainitsematta jääneitä kyseenalaisia tai ei-toivottuja leikkejä, voitte kirjoittaa ne alla oleviin kohtiin (ei pakollinen).

11. Lyhyt kuvaus leikistä ja perustelu miksi sallisit/et sallisi

12. Lyhyt kuvaus leikistä ja perustelu miksi sallisit/et sallisi

Kysely päättyy tähän. Vastauksesi oli minulle tärkeä, kiitos osallistumisesta!

Liite 2. Haastattelurunko

-Onko päiväkodissanne leikkejä mitä kielletään?

-Tulisiko jokin leikki mielestänne kieltää ja miksi?

-Onko leikkejä mitä ei ehkä suoraan kielletä, mutta mitkä jakavat päiväkodin sisällä henkilökunnan mielipiteitä?

-Rajoitetaanko päiväkodissanne tai jossain muussa sinulle aiemmin tutussa päiväkodissa, jotakin leikkiä mitä ei mielestäsi ehkä tulisi rajoittaa?

-Millaiset piirteet tai tekijät tekevät mielestänne leikistä **ei-toivotun**?

-Kuinka leikin "X" salliminen/kieltäminen vaikuttaa lapsen hyvinvointiin tai kehitykseen teidän mielestänne?

-Ovatko asenteet leikkejä kohtaan muuttuneet elämäsi/työurasi aikana, ja jos on, niin miten?

-Kyselyn tulosten mukaan pyssyleikkejä sallitaan herkemmin, jos lapsi käyttää "aseena" mailoja, keppejä tms. (64% sallii), mutta jos lapsi käyttää jollain tapaa aitoa muistuttavaa lelupyssyä niin se kielletään useammin (36%). Onko teidän mielestä merkitystä sillä, mitä lelua lapsi käyttää pyssyleikeissä?

-Kyselyssä kävi ilmi, että kunnallisissa päiväkodeissa työskentelevät ovat sallivampia (86%) hyönteisillä yms. eliöillä leikkimisellä kuin yksityisellä (60%) työskentelevät. Mistä nämä erot voisi johtua?

-Samassa eliöitä koskevassa kysymyksessä kävi ilmi myös, että 26-45 vuotiaat oli sallivampia kuin nuoremmat (alle 25v) ja vanhimmat (yli 45v).

-Kyselyn lopussa oli kaksi avointa kysymystä mihin vastaaja sai kirjoittaa sellaisia ei-toivottuja tai kyseenalaisia leikkejä, mitä kyselyssä ei mainittu. Eniten esiin nousi lääkrileikit ja "uikkarisääntöä" rikkovat leikit. Mitä ajatuksia tästä?